

Kulturně společenský časopis
2016 • 9 na internetu

DOBRÁ ADRESA

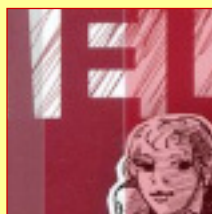
Z obsahu

Matić

Bellová

Šanda

Herot

Obsah:

Svíčková

Z antikvariátních banánovek – Organizace statku čís. pop. 38 v Oldřichově (4)

Nalezeno v knize (7)

Jakub Šofar: Dva inzeráty z bazarových webů (8)

Vladimír Novotný: Jako berani mezi vlky? (nad knihou S. J. Hejzlara Kameloti) (10)

Karabáček

Nakladatelství Academia doporučuje – Jarmila

Bachmannová: Slovník podkrkonošského nářečí (12)

Bianca Bellová: Jezero (14)

Vladan Matić: Sestavování pejzáže (17)

Michal Šanda: Masná kuchařka mistra řezníka z Nelahozevsi Antonína Dvořáka (28)

Robert Wudy: Praha (36)

Ivo Fencel: Holešovickým přístavem (40)

Vladimír Novotný: Řádečky (42)

Ořech

Wagner a Liszt v Piešťanech (46)

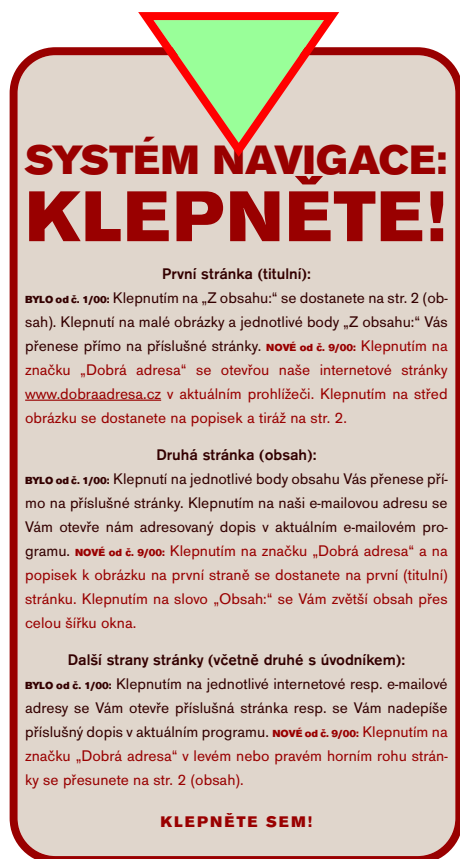
Eva Nováková: Ideogramy (48)

Záhada libeňského hřbitova (50)

Roštěnek

Pavel Herot: Herotikonfoto (koláže) (52)

Jakub Šofar: Z Vietnamu (VI) (60)

Na titulní stránce: Řezníci (k článku na str. 28)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 9, rok 2016, ročník 17. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Michal Šanda. Redakce: Václav Dvořák, Štefan Švec, Jakub Tayari, Martin Vokurka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet, a. s. Časopis je excerpcován Ústavem pro Českou literaturu AV ČR. ISSN 1804-963X

Základem je umět dobře nakoupit maso. Z nekvalitního masa se dobré jídlo neuvaří. Obdobně spisovatelé musí se dobře dívat kolem sebe a vstřebávat a teprve potom ustat k psacím stolům. Někdo z toho ukuchtil jednorhubky v podobě básní, další povídku a ti odvážnější dokonce kaši nastaví až na román. Emil Hakl vaří guláš z karabáčku. Já ortodoxně vyznávám klišé. Shodneme se ale naprosto v tom punktu, že guláš z vepřového je zhůvěřilost. Jedině hovězí! Ergo kladívko: žijte, pište, vařte a čtěte. V zářijovém čísle je počtení habaděj.

Michal Šanda

S Foto- aktu- alita víčko

Foto Michal Šanda

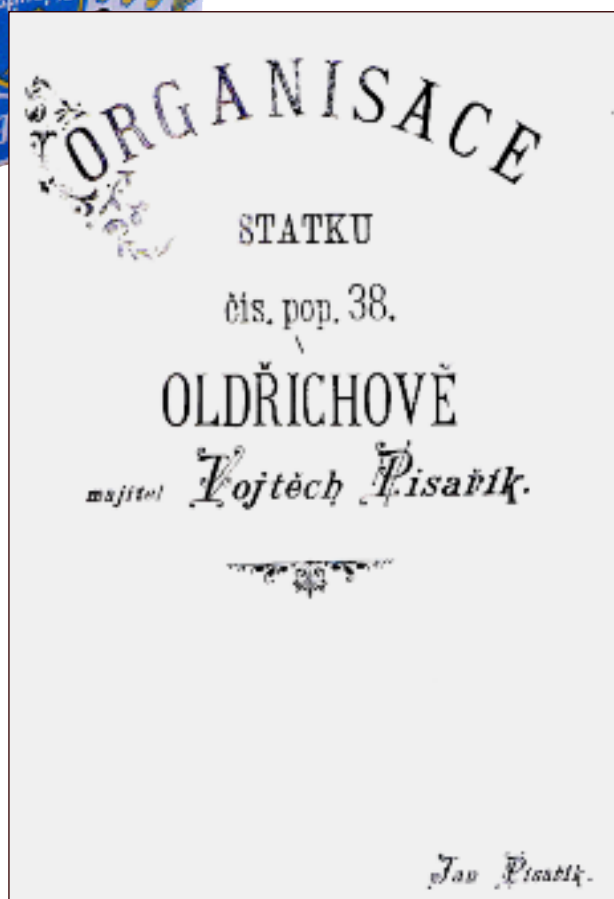

Z antikvariátních banánovek

S
víčko
vá

Vesnice Oldřichov se nachází v malebné krajině mezi Miličínem a Mladou Vožicí. Spisovatel Jan Herben ji ve svém románu Hostišov kvůli drsnému klimatu nazval Českou Sibiří a toto

pojmenování jí už zůstalo. Detailně mapuje Českou Sibiř server ceskasibir.cz. Odsud jsem do Dobré adresy převzal knihu Jana Pisaříka Organisace statku čís. pop. 38 v Oldřichově. Je to poprvé, co se v této rubrice objevuje publikace už zveřejněná na internetu, ale mám k tomu dobrý důvod. Je to krajina mého dětství. Rod Šandů pochází z Mladé Vožice, víkendy a prázdniny jsem trávil u dědy a babičky ve Zhoři, což je vesnice od Oldřichova vzdálená coby kamenem dohodil. Jan i Vojtěch Pisaříkové leží s mými předky na stejném hřbitově v Nové Vsi.

Organisace statku čís. pop. 38 v Oldřichově

Dějiny statku

Statek číslo popisné 38 nynější majitel Vojtěch Pisařík zdědil v r. 1877 po svém otci Jakubu Pisaříkovi. Ten koupil statek za 15 tisíc zlatých od Tomáše Kohouta v r. 1860. Kdo vlastnil statek před Tomášem Kohoutem, není známo. Kohout nebyl dobrý hospodář, statek za něj dvakrát vyhořel a budovy však byly znovu vystavěny. Vypráví se, že při stavbě stodoly, celé pole, dosti velké a úrodné, poblíž Mladé Vožice, za kořalku dal. Peníze, získané prodejem statku pozbyl a ke stáří se živil žebrotou. Smlouva kupní byla velmi podrobná a obsáhlá, neboť bylo nutno vyplatit všechny pohledávky na statku váznoucí a věna dětem Tomáše Kohouta. Otec dnešního majitele Jakub přenechal statek nejstaršímu synovi Vojtěchu, který musel mu 4 tisíc zlatých vyplatit a dávat doživotní výměnek. Též musel postupně vyplatit věno dětem Tomáše Kohouta a uhradit 600 zl. jako dluh obci, který vázl dávnou dobu na statku.

Popis statku

Pozemky, které náleží ke statku, jsou velice rozkouskované, vzdálené od statku od 300 m až do 3/4 hodiny cesty a jsou přístupny dobrými cestami. Louky jsou mokré a potřebují odvodnit. Celková výměra, včetně obecní půdy, která již za dávných dob byla rozdělena mezi sousedy, činí 27,5376 ha

a to včetně lesů. Lesy jsou mladé a poskytují pouze klesti jako palivo, v nouzi o slámu hrabanku jako stelivo pro dobytek.

Popis budov

Budovy jsou většinou staré současnému provozu málo vyhovující. Obytné stavení skládá se ze dvou světnic a kuchyně, zdivo stěn vystavěno z ruly a je zvláště v zimě velmi vlhké, poněvadž rula má tu vlastnost, že žádnou vlhkost do sebe nepohlcuje. Velká místnost je opatřena třemi okny a je dosti světlá, ostatní místnosti takové nejsou, avšak vyhlídka z obytného stavení je na všechny strany. Přímo pod okny je zahrádka květinářská, která pobyt zde nesmírně zpříjemňuje. Chlévy postaveny v r. 1861 jsou z dobrého materiálu, klenuté, avšak pro dnešní stav dobytka již malé. Dobytek stojí ve dvou řadách, celkem 18 ks, který dosti hustě státi musí. Přímo před chlévem nachází se hnojiště, na které se každý týden hnůj vyváží. Hnojiště se každodenně navečer polévá močůvkou. Voda se nosí ze studny nalézající se asi 20 kroků před stájem, poněvadž statek stojí na kopci, není možno ji pomocí rour do stáje zavést. Vedle chléva je konírna, kde stojí 3 koně v jedné řadě. Na půdu nad stájem se ukládá seno a píce, proti hlavním stájím jsou chlévky malé, kde se chová vepřový dobytek. Tyto jsou taktéž klenuté. Chlévy jsou málo osvětleny a postrádají řádné ventilace. Stodola stavěna

jest rovněž v r. 1868 z ruly, dosti zachovalá, avšak pro nynější poměry již nedostačuje, pojme nanejvýš 300 mandel obilí, pročež se musejí dělati stohy. Obsahuje dva mlaty, nad kterými jsou umístěna patra, na které se obvykle dává hrách a dále obsahuje 3 perny. Stohy se dělají z ovsu, který se mlátí po sklizni. Mlátička žentourová, nebo cepy pro získání slámy na povřísla. Stodola je výhodně postavena, totiž na nejvyšším místě, tak že obilí může dokonale provětrati. Pod prostřední pernou umístěn je sklep, kam se dávají brambory a tuřín. Brambory se sypou z obou mlatů otvory, tak že toto zařízení je dosti praktické. Vchod do sklepa je zpředu, tj. ze dvora, nad kterým je umístěn přístřešek, by voda dešťová nemohla do něj vnikati. Sýpky jsou umístěny nad kůlnou a komorami. Jsou dosti veliké, avšak jejich zařízení není příliš výhodné, neboť je přiváděno nedostatečné množství vzduchu, aby se obilí provětrávalo mohlo, pročež musí se obilí ve velice tenkých vrstvách ukládati a mimo to často přehazovati. Sýpka nad kůlnou se nalézající jest větší a slouží k ukládání obvykle ovsu, na sýpku nad komorami dává se ječmen, žito a pšenice. Kůlna slouží k ukládání hospodářského nářadí.

Práva a břemena

Ku kterým pozemkům nevede přímo cesta, tam jeden soused druhému dovolí přes jeho pozemek jeti na svůj pozemek. Úmluva me-

zi sousedy jest ústní, jelikož postup je všude stejný, takže se nikomu větší škoda nepůsobí. Největší břemeno jest výměnek, který se dává Jakubu Pisaříkovi a jest dosti velký. Dává se totiž 12 měř žita, 3 míry pšenice, 3 míry ječmene a 2 míry ovsa, 1 větelík máku, do dobře připravené půdy síti, t. j. sázeti 30 q bramborových oček, sázení 1 míry bramborových oček ku kopání vedle hospodářových, 50 liber soli, 1 záhon zelí, 1 záhon řípy, živění 1 krávy a 1 jalovice mezi hospodářovým dobyt看, chování 1 prasete, 1 husy, 5 housat a 6 slepic.

Poměry rostlinné

V krajině této jest zaměstnáno obyvatelstvo ponejvíce pěstováním obilí, z něhož nejlépe se daří žito, pšenice a oves. Také dosti pěkný ječmen zde se rodí a prodává pivovarům. Pěstuje se zde ječmen dvouřadý. Po sklizni ječmene často panují deště a tu zrno zčerná. Z okopanin daří se výborné brambory, jihž se zde pěstuje mnoho odrůd. Ku krmení hovězího dobytka sází se tuřín, jemuž se zde dobře daří. Též výborný len se zde daří, avšak od jeho pěstování se čím dále tím více upouští, poněvadž je málo výnosný. Z píce daří se zde nejlépe jetel červený, který se dvakrát do roka seče. Seje se nejvíce do ovsa a ječmene a málo kdy do žita, jež se pak po sklizni seče. Úročník se zde taktéž znamenitě daří. Také směsky se zde pěstují, kteréž skládají se obyčejně ze směsice vikve a ovsa, po případě ječmene a hrachu. Pěstování hrachu jest zde dosti rozšířeno, ačkoliv bývá ve výnosu velice nejistý. Při velkostatecích seje se řepka, která se dosti vyplácí. Na lnu a jeteli škodí nejvíce kokotice a povázka, na jařinách pak ohnice, bodlák a hořčice nejvíce škodlivy jsou. Ohnice a bodlák se na jaře z obilí vytrhávají, kdežto povázka se z jetele vyseče. Ze semena se hledí tento plevel mlýnkováním a čištěním dostat.

Poměry živočišné

Největší péče v této krajině se věnuje hovězímu dobytku, který se po dobu letní na obecních pastvinách pase. Odchovává se zde mnoho jaloviny, která se do středních Čech prodává. V druhé řadě jest dobytek vepřový, poněvadž se sází množství brambor, tak že se vepři dobře vykrmují. Chovají se zde také ovce, které však málo užítku hospodářům poskytují, pročež chov tento velice zaniká. Též drůbež jest dosti, nejvíce slepic a to plemene domácího a sedmihradského a hus, které se dobře vyplácejí, avšak mnoho škod nadělají, holubů a kachen, jelikož se i tito pasou, tak také dosti velké příjmy dávají. Často se stává, že kuny zakousnou několik slepic, proto po tomto škůdci pilně se pátrá a pastě líčí, by z této krajiny dokonale

se vyhubil. Též tchoř velké škody způsobuje na vejcích a holubech.

Poměry tržní

Týdenní trh odbývá se v Mladé Vožici vždy ve čtvrtek a prodává se na něm dobytek vepřový, ovce, drůbež všeho druhu, máslo, sýr, zelinářské plodiny a obilí. Dobře prodává se máslo, drůbež a vepřový dobytek. Tento zvláště dobře, neb chodí jej nakupovat řezníci a obchodníci z Prahy. Zvláště dobře prodávají se vepři asi půlletní. Husy kupují obchodníci z Bavor a z Prahy. Obilí posílají překupníci po dráze do Německa. Nejvíce pak vyveze se ovsa. Výročních trhů na hovězí dobytek jest deset za jeden rok. V Táboře jest osm trhů na koně a hovězí dobytek. Největší trh v Mladé Vožici jest po Nanebevzetí p. Marie a po sv. Matouši. Nejvíce prodává se mladý dobytek, ať to jsou jalovice nebo voly. Od koní odchovávají se hříbata a prodávají překupníkům. Že nejvíce jaloviny se odchová, to nejlépe jest viděti z čísel na okrese mladovožickém.

Dosavadní způsob hospodaření na statku

Na statku č. 38 hospodáří jeho majetník Vojtěch Pisařík. Způsob hospodaření jest šetrivý, neb větší část výměry věnuje se obilninám, téměř 3/4 rolí. Pěstuje se žito 25,22% výměry, ovsa 40,54%, pšenice 3,6%, ječmene 3,6%, brambor 8,21%, tuřinu 2,70%, máku 1,80%, jetele červeného 10,73%, úročníku 1,80%. Oproti dřívějším časům pěstuje se nyní více pšenice, poněvadž se dráze prodává a pak dosti dobře daří, neb půda jest v dobré síle.

Dobytke chovaný na statku jest obyčejné české krve, barvou podobný dobytku

brunšvíckému. Chovají se 4 voli, 5 krav, 8 kusů jaloviny do 2 roků, 4 telata odstavená. Vepřový dobytek jest křížencem prasete českého s Jorkshierským. Chovají se: 1 prasnice, 5-6 kusů 1/2-1 ročních prasat. Drůbež: chová se slepice česká, a sice 45, 1 kohout a různě kuřata, 2 staré husy, za léto až 30 mladých hus. Hovězí dobytek chová se hlavně k vůli tomu, aby se odchoval mladý dobytek, který jako dvouletý se dobře prodává. Od krav prodává se máslo i mléko. Od slepic prodávají se vejce, v létě pak kuřata. Pěří od hus zůstane doma a husy pak se prodávají, jak již zmíněno do Prahy nebo Bavor. Krmivo nekupuje se žádné.

Při hospodářství jsou tato nářadí a stroje

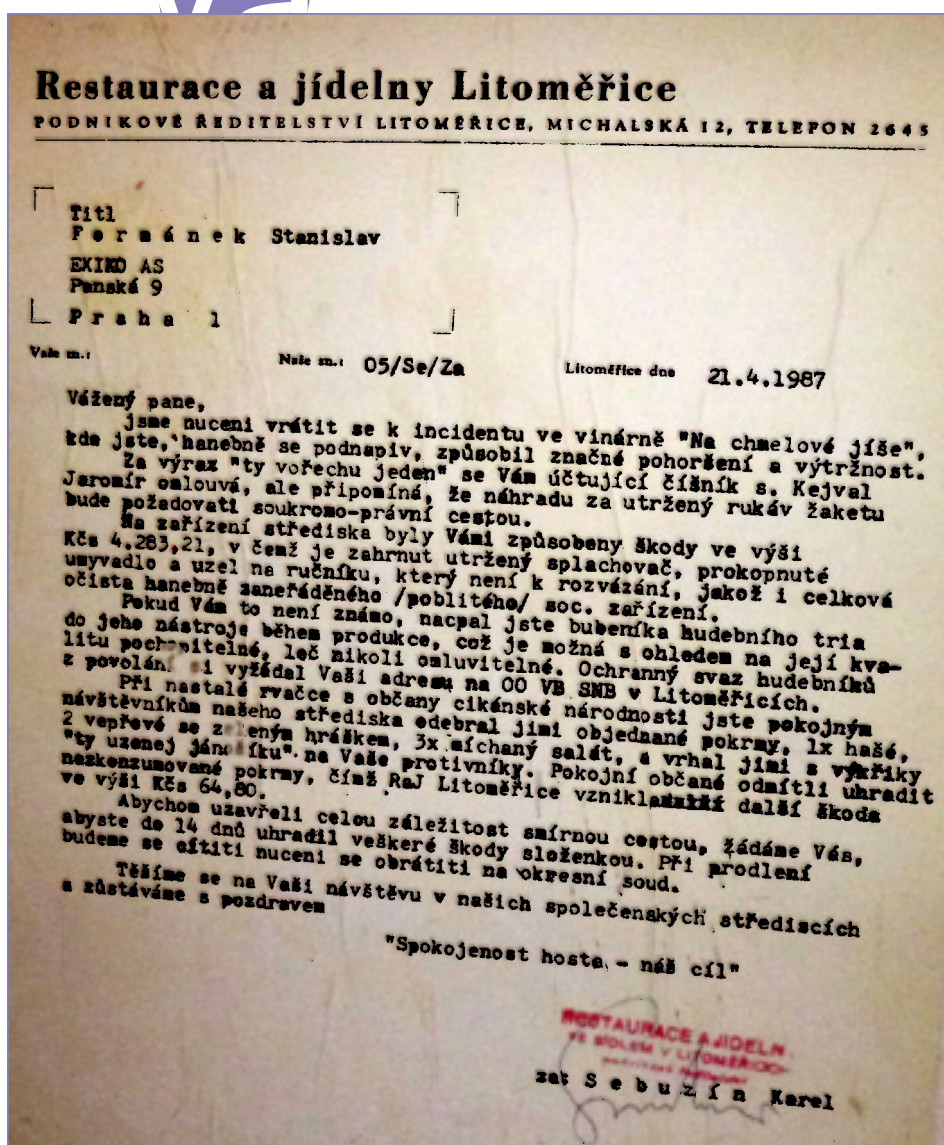
Nářadí orebné s dopravným: 3pluhy, 3 rádlá, 2 brány, 5 rýčů, 6 motyček na řepu, 3 motyky velké, 2 lopaty, 1 žebřinový vůz, 1 fasuňkový vůz, 1 vůz na hnůj, 1 saně, 1 kolečko, 1 trakař, 3-jí postroj na voly, 1 postroj na koně. Nářadí stájové: 1 řezačka na píci, 2 svítilny, 2 opálky na píci, 5 putýnek, 1 odmírka na omastek, 1 konev na vodu, 1 nádržka na vodu pro dobytek, 2-je nářadí k čištění dobytka, 4 vidle, 2 kopáče, 1 máselnice, 2 dížky na mléko. Nářadí stodolní a sýpkové: 1 žentourová mlátička, 1 žentour, 1 mlýnek na čištění obilí, 5 řešet, 2 lopaty na obilí, 1 podávky, 4 srpy, 6 kos, 3 hrabice, 10 malých hrábí, 2 velké hrábě, 6 cepů, 2 žebříky. Různé: 2 velké sekyry, 2 malé sekyry, 3 nebozezy, 2 pilky, 1 poříz. Celkem má nářadí a stroje ceny 700 zl. r. č. mimo nářadí kuchyňské.

Cena usedlosti je 61450,18 K což se rovná 30725 zlatých.

Připravil
Michal Šanda

Nalezeno v knize

Dva inzeráty jedno a jeden nápad

S

víčko

vá

Buňaf nepřekotitelný

z bazarových webů, „přehlédnutí“ k tomu návdavkem

Jakub Hron Metanovsky se svým vynálezem bunatem

Poptávka

Koupím buňát nepřekotitelný (skleněný kalamář)

Za rozumnou cenu dohoda jistá. Děkuji za nabídky. 34654x

? Kč

Jihočeský kraj

Hledám sponzory – Poptávka

Hledám touto cestou sponzory pro vydání dvou knih. Za sponzorský dar nabízím reklamu v těchto knihách. Předem děkuji za pomoc.

Zdarma

Kroměříž

Tak, inzeráty máme za sebou... Listuju si takhle prázdninovými *Knižními novinkami* a najednu čtu:

Literární Ransdorf podvanácté...

Už podvanácté pořádají v někdejší největší vesnici někdejšího Rakouska-Uherska Varnsdorfu... Škoda, myslel jsem si v první chvíli, že Milda něco takového založil a tradice že žije. Když nám přednášel dějiny antické filozofie, psával milostnou poezii a pokoušel se na ni lapit moji spolužačku. Kdybys, Mildo, zůstal Šrámkem, tak jsi nejspíš mohl bejt tady s náma dál.

Politická logopedie

Ještě nevím, o čem to bude, ale pěkně to zní, takže to označení zabírám pro sebe. Náplň se už vždycky najde. Bez střeva jitrnici nenadělaš, i kdyby měla křídla. Ale to už kdysi někdo napsal...

Vybral, přehlédl a „vymyslel“

Jakub Šofar

S

víčko

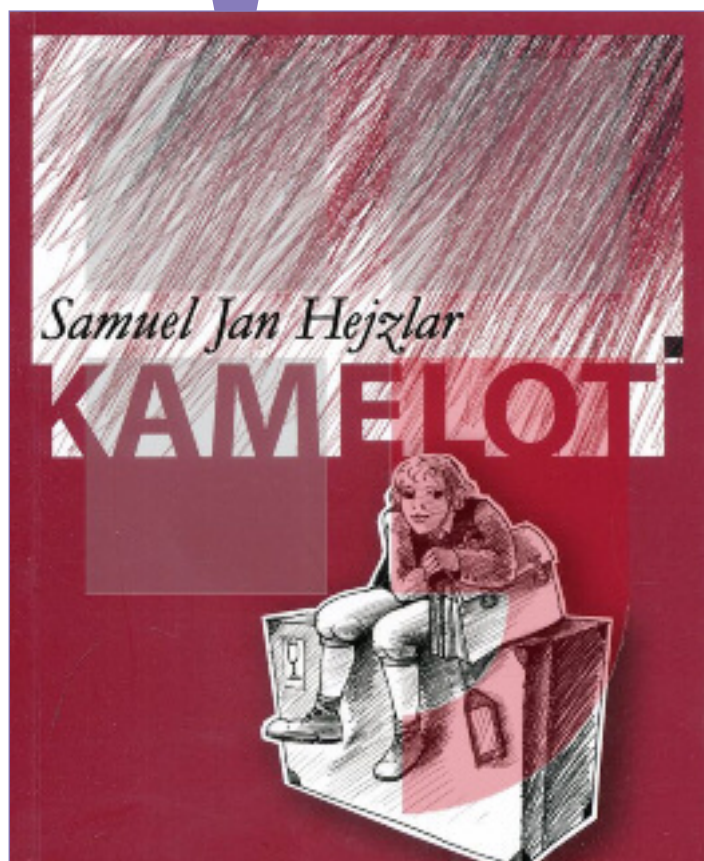
vá

Jako berani mezi vlky? Spíše beránci...

Některé knižní tituly se dřív ani později pohříchu nedostanou do žádné mediální oznamovny, žijí si tudíž jakoby všem a všemu navzdory svým vlastním životem, jako kdyby snad ani jich nebylo. Jejich cesta ke čtenáři potom kolikrát vede sáhodlouhými oklikami a navíc ještě tolikrát marně a nadarmo, nicméně i na ně můžeme vztáhnout mírně upravené, tuze optimistické přísloví či rčení: Sedávej, kniho, v koutě, najdou tě. Takto jsme s potěšením našli i soudobou beletristickou publikaci, vydanou sice již před poněkud delším časem, zato v relativně impozantním i imponujícím nákladu celičké tisícovky výtisků. Publikaci, která má k nynější postmoderní estetice mnohem dál než čert ke kříži.

Známemu českobratrskému evangelickému faráři Samuelu Janu Hejzlarovi (nar. 1936), taktéž pisateli vícera knižních souborů kázání a odmalička přezdívanému „Sámo!“, se v době, kdy svou první ryze prozaickou knihu *Kamelot* dopisoval, již mílovými kroky blížila osmdesátka. Dožil se jí duchovně čilý v letošním roce. Dalo by se tudíž předpokládat, že meritem jeho knížky se nejspíše stane vzpomínková poloha, je to však pravda pouze částečná nebo poloviční. Stanovit, o jaký žánr v tomto prozaickém díle jde, zdaleka není tak jednoduché, jak by se na první pohled zdálo. Sám autor řešení vytyčeného žánrového rebusu o to víc znesnadnil, když k názvu své prózy připojil ještě podtitul: *Traktát pro mé sourozence*. Hnedle abychom potom už před přečtením prvních řádků textu náramně mudrovali: je to opravdu traktát, anebo to není traktát ani v nejmenším a v žádném případě?

Žel je neblaze symptomatické, že v novější Encyklopedii literárních žánrů o termínu traktát pojednává nikoli historik literární, nýbrž (bůhvíproč!) renomovaný historik medievalista, odborník na období středověku. Není pak divu, že si s tímto pojmem vystačil jen do roku 1495 (ačkoli ve starší české literatuře kupříkladu v roce 1515 vychází *Traktát o mládenci marnotratném*). V následujících vývojových etapách se místo traktátu připouští odlišné žánrové označení vědecká rozprava (?), která stěží může mít beletristický náboj, poté dokonce i esej (s odkazem na Michela de Montaigne),

načež badatel halabala přeskočí čtyři století a připomíná z novější produkce všehovšudy jeden spis Umberta Eca. Zrovna erbovní myslitel Eco by své dílo asi za traktát v žádném případě nepovažoval. Současní spisovatelé přitom své literární práce nejednou z různých důvodů označují i nadále za traktáty!

Takové učenecké hopsání stoletími sem, stoletími tam je pohříchu tuze podobno a tuze blízko nerozumnému kvaltování, také však pohříchu prozrazuje odborníkovu zjevnou neznalost neboli nedostatečnou znalost soudobé či moderní beletrie: opakujeme, že „traktáty“ coby krásnou literaturu píšící (někdy i přímo pod tímto žánrovým názvem) též leckterí nynější autoři cizozemští stejně jako tuzemští – a k těm se nyní zčásti přičlenil i píšící kněz Samuel Jan Hejzlar. Proč ale také on zvolil podtitulové pojmenování své knihy coby traktátu? Poněvadž jako kdyby v duchu a v tradici dávných českobratrských humanistických a renesančních spisů ve svých Kamelotech záměrně spojuje rovinu didaktickou, svého druhu osvětovou, až mravně nabádavou, s emocionální rovinou osobního vyznání a svědectví, ergo s polohou veskrze beletristickou čili literární. Souhrnné žánrové označení jeho díla však vydedukujeme vskutku jen s velkou námahou: jde zde totiž o takový typ vyprávění, který z mnoha pohledů může vyznívat jako dvojdomý.

Taková vypravěčská dvojdomost je ve většině pasáží či kapitol Hejzlarovy knihy převážně přirozená a nikterak násilná. S určitým upřesněním je však zapotřebí přijít hned na počátku analogicky dvojdomé interpretace: autor konstatuje, že v Kamelotech zachycuje „prvních deset let z osmdesáti“ neboli revokuje první desetiletí svého života, to je ale vědomé zjednodušení. Především i těch „prvních deset let“, užijeme-li tohoto bondyovského časového určení, je představeno nejenom v kontextu protektorátu Čechy a Morava a poté nejprvnějších měsíců či roku míru z pohledu dítěte, pak již kloučka, nýbrž

mnohem více prostřednictvím dramatického tatínkova vyprávění, líčícího tehdejší válečné, leč i předválečné a krátce poválečné časy. Takových rozličně temperovaných vyprávění je v knize vícero a postupně takto reflektují a citlivě přibližují i další, mnohem vzdálenější desetiletí, například první světovou válku nebo závěrečné údobí tzv. první republiky.

Právě takto promlouvá vypravěč a autobiografický hrdina Kamelotů též z odstupu mnoha desetiletí: především jako důkladný pozorovatel (s velkým smyslem pro detail) i jako vnímavý posluchač, který má ve své paměti doposud bedlivě uloženo, co všechno a všecko slyšel od svého otce nebo co by mohl otce slyšet vyprávět (případně někdy i sám zažít), pokud by mu to časový půdorys knihy reálně umožňoval. Důraz na rané dětské zážitky se totiž poměrně záhy přenáší na vyzdvihování zážitků jeho rodičů, jakož i prarodičů a dalších známých a příbuzných, a to jak v Praze, tak zejména v Orlických horách. Tato vzpomínková, beletristická rovina je líčena jako pravdomluvně autobiografická: vše, co o čem se píše, se namoutě stalo, a co nemohl vypravěč zažít a co nemůže dosvědčit, to mu vyprávěli jiní a zase to byla namoutě pravda pravdoucí. Sečteno a zváženo: tyto kapitoly prozaických Kamelotů představují svéráznou symbiózu dětské a „dospělácké“ pravdy o tolikrát zhudlařenými a lživými televizními seriály všelijak na scenáristickém kolenně přenačovaném desetiletí 1936 až 1946, jakož i o tom, co mu předcházelo. Jednou očima dospělé zralosti, podruhé očima dětské nezralosti.

A jaký je druhý „dům“ autorovy žánrové dvojdomosti v rámci daného vyprávění? Také tady do určité míry převažuje beletristická rovina, vše je líčeno „zdola“, ze zorného úhlu řadových účastníků a aktivistů někdejšího dění, jde však o výrazný posun: ačkoli i nadále tu kráčí především o záznam rodinného vyprávění, jeho osou se již stávají lidské příběhy spojené se vznikem a po-

stupným ustavením Českobratrské církve evangelické, navazující na Svobodnou reformovanou církev českou, založenou i z iniciativy misionářů z Ameriky jednak v Praze, jednak už předtím na Orlicku, kde si zapálení protestantští kazatelé v druhé polovině 19. století „povšimli staré duchovní nespokojenosti v horách“. V souladu s tím si své nadčasové poslání našel i vypravěčův tatínek přezdívaný Franta Pobožnej, který se celý život věnoval pouličnímu a podomnímu šíření Bible. A to i v uvedených letech 1936–1945, když žil spolu s rodinou v pražské čtvrti bělohorské. Kromě toho uměl také vyprávět, poutavě a přesvědčivě, jak alespoň vyplývá z věrohodného Hejzlarova autobiografického líčení.

Snad se však lze pozastavit nad jeho knižním názvem: všude se v textu píše o „kolportérech Bible“, aby se poté v titulu znenadání objevili „kameloti“. Přitom je v užití a ve výkladu obou slov znát určitý rozdíl: kolportéři jsou především roznašeči, případně pouliční prodejci tiskovin (což nesrovnatelně více odpovídá počínání Hejzlarova hrdiny), zatímco synonymičtí kameloti jsou v prvé řadě pouliční prodavači novin, což přece autorův protagonista, jímž je postava jeho zbožného tatínka, nebyl ani v nejmenším. Že další význam slova kamelot značí tkaninu ze srsti angorské kozy, to sem nepatří. Rovněž proto se kniha asi měla nazývat poněkud obměněně.

Třeba už kvůli tomu, že se Hejzlarovi předci v knize odvolávají na slova Písma, v němž stojí: „Hle, posílám vás jako berany mezi vlky.“ Což byl kolikrát právě úděl evangelických roznašečů, ergo kolportérů, nikoli kamelotů. Každému domu přáli pokoj: vstupovali do něj tudíž jako beránci. Jenže jako beránci lidští: laskaví a láskyplní.

Vladimír Novotný

(Samuel Jan Hejzlar: Kameloti. Vydáno vlastním nákladem, b.m.v., 2014)

Nakladatelství Academia doporučuje

Karabáček Jarmila Bachmannová: Slovník podkrkonošského nářečí

SLOVNÍK PODKRKONOŠSKÉHO NÁŘEČÍ

Jarmila Bachmannová

Slovník podkrkonošského nářečí představuje první komplexní vědecké zpracování nářečního lexika dané oblasti. Ve zhruba 13 500 heslech je zachycena lexikální zásoba z celé západní, tradičně české části Podkrkonoší (kromě oblasti Pasek nad Jizerou, Vysokého nad Jizerou a Jilemnice také z níže položeného Semilska a Železnobrodsko). Základem diferenčně pojatého slovníku jsou dialektismy, které se na daném území vyskytují (nebo vyskytovaly) v běžné komunikaci, zachyceno je i názvosloví místních řemesel, především tradiční domácí výroby sklářské a textilní, regionální frazémy a v omezené míře i vlastní jména. Vzhledem ke skutečnosti, že naše dialekty nezadržitelně mizí, je kulturněhistorická hodnota této knihy mimořádná. Součástí knihy je CD s nahrávkami vyprávění nářečních mluvčích.

lingvistika [lingvis.tika]
nauka o jazyku (jazykověda, jazykozpyt) ling-vi-eti-ka, ling-vi-ti-ka, man. ling-vi-eti-ky, ling-vi-ti-ky;
podstatné jméno rodu ženského

academia

0 5 10 km
Liberec

106 Soetlá pod Ještědem

západní Podkrkonoší vymezené podle výslovnosti „kerk“ zjištěné výzkumem pro Český jazykový atlas
pohraničí s někdejší převahou německého obyvatelstva (stav před rokem 1938)
● Vyskeř Kubínovo Podkrkonoší
● 101 body výzkumné sítě Českého jazykového atlasu

Příšovice
120 Mukařov Jizera
Mnichovo Hradiště
Kněžmost
Bakov nad Jizerou
Kosmonosy
Mladá Boleslav
Dobruška
150 Úherce

Slovník podkrkonošského nářečí představuje první komplexní vědecké zpracování nářečního lexika dané oblasti. Ve zhruba 13 500 heslech je zachycena lexikální zásoba z celé západní, tradičně české části Podkrkonoší (kromě oblasti Pasek nad Jizerou, Vysokého nad Jizerou a Jilemnice také z níže položeného Semilska a Železnobrodská).

Základem diferenčně pojatého slovníku jsou dialektismy, které se na daném území vyskytují (nebo vyskytovaly) v běžné komunikaci, zachyceno je i názvosloví místních řemesel, především tradiční domácí výroby sklářské a textilní, regionální frazémy a v omezené míře i vlastní

jména. Materiál pro slovník byl shromažďován již od sedmdesátých let 20. století, soustředěně pak zhruba od roku 2000. Kromě přímých terénních výzkumů byla provedena i rozsáhlá excerpce písemných pramenů uložených v místních muzeích a archivech i dalších písemnostech v soukromém majetku rodin.

Součástí knihy je CD s názvem Podkrkonošské nářečí dříve a nyní se zvukovými záznamy pořízenými od konce padesátých let 20. století do současnosti.

Vzhledem ke skutečnosti, že naše dialekty nezadržitelně mizí, je kulturněhistorická hodnota této knihy mimořádná.

Jezero

Bianca Bellová

(ukázka)

Parták Nikitič ho naučí, že když do povrchu asfaltu rychle načrtne klacíkem kosočtverec, nezůstane po něm téměř žádná stopa, skoro celý se vpije do podkladu; najde ho jen ten, kdo o něm ví. Když zůstane s čerstvě položeným asfaltem sám, kreslí do něj Nami nenápadně svou bolest; velké bábiný ruce, křivku ženského těla, slepice v páchnoucím kur-níku, tři trojúhelníky. Když své psaní rychle pomochi, zůstanou jeho tajemství v povrchu silnice přítomna, i když jen ve formě nečitelných a rozpitých run. Mistr ho jednou přistihne a dá mu facku, ale nechce po něm, aby povrch opravil. HrboLATý asfalt tak jeho tajemství ponese, dokud nerozpraská letními horky a zimními mrazy a nerozjezdí ho nákladáky se sírou.

Celý sírový areál už je vyasfaltovaný křížem krážem, příjezdová cesta taky. Zbývá jediná silnice, ta, která vede od skladu k jezeru a končí pod vodní hladinou. Když na ní Nami uhlazuje hrablem asfalt, je už horký letní den. Nami má na sobě silné pracovní boty a kalhoty z rezného plátna pokryté kapkami dehtu, triko má ovázané kolem hlavy. Po nahém hrudníku mu teče pot. Nikitič sedí ve stínu a leje si na hlavu vodu z plastové láhve, kterou pak zahodí za sebe. Nikitič je dobrák, zhruba pětatřicetiletý chlápek s počínající pleší, teď si ji zakrývá kšiltovkou. Rád o sobě prohlašuje, že vychodil univerzitu života, čte noviny a rád filozofuje. Vzhledem ke svému útržkovitému vzdělání pak často dochází k chybným závěrům, ale není nikdo, kdo by s ním polemizoval.

Nami vzhledne; obloha ho oslepuje. Nad pouští na západě vidí tmavý mrak, který se zvětšuje a přibližuje.

„Co je to, Nikitič?“ ukáže rukojetí hrabla.

Nikitič se posadí a posune si kšiltovku do týla.

„No jo, co to kurva je?“

Nami se opírá o hrablo, je malátný a ospalý. Mrak se pomalu přibližuje a zvětšuje. Nikitič se drbe na břicho.

„Člověče, nejsou to kobyly?“

Nami začne rozeznávat jednotlivé body v mračnu, které se na ně snáší.

„No ty krávo! To jsem v životě neviděl! Užs to někdy viděl?“ vydechne Nikitič jako děcko. Nami zavrtí hlavou, tohle ještě nikdy neviděl, i když mu bába vyprávěla, jak jednou do Borosu přiletěly kobyly a spásly úplně všechno, co jim vyrostlo na záhumnku, zásoby ve skladištích, dokonce svačiny školním dětem sežraly a kabely od rádií! Nami rozeznává těla hmyzu, křídla a obrysy černých nohou, kobyly se začnou snášet na zem po tisících a tucet už jich má na sobě; hystericky je ze sebe setřásá. Většina jich přistává na ještě rozpáleném asfaltu, kde se přilepí a s nesnesitelně hlučným cvrkotem příliš dlouho umírá.

„Vy krávy!“ křičí Nikitič. „Jděte mi do prdele! Dyť jste mi dokurvilý hotovou silnici!“

Horkem se těla kobylyk vysuší a mumifikují a jejich pozůstatky tu z asfaltu budou trčít až do zimy. Silnice připomíná pětisetmetrový koberec navržený šilným designérem; nikdy po ní neprojde jediné auto. Jen Nami se po ní občas prochází a těší se z toho, jak mu mrtvá hmyzí těla praskají pod podešví a komponují prazvláštní melodii.

• • •

Nami je i s celou asfaltérskou partou přeřazený na nakládání síry. Na obrovském žlutém poli nakládají lopatou do kolečka sirné hroudy i jemný jasně žlutý písek a převáže-

jí je na pomalu se zvyšující hromady ve dvou rozích pole.

„Hele, jsem u moře!“ volá Nikitič a lehá si do sirné duny. „Úplně jak rekreace u Černého moře! Artěk, pionýre! Všude samej písek! Koukej, Nami, pojď se taky opalovat v písku! Jen si musíš dát na nosánek kousek novin, aby sis ho nespálil!“

Nami se směje. „Přijde mistr a zjebe nás.“

„Máme po šichtě, neblbni.“

Nami si lehne vedle Nikitiče a zavře oči. Je mu příjemně. Slunce ještě hřeje a šplouchání jezera je slyšet až sem. Rukama prohrábne sirný písek a vytáhne velký žlutý krystal. Dívá se skrz něj na slunce, ale pak ho zahodí, aby o něm Nikitič neřekl, že je buzna. Ostatní chlapi odcházejí, jsou z nich vidět jen od slunce zčervenalá záda pokrytá žlutým prachem. Když si je nechají utéct, nezbyde už na ně ve sprchách voda. Nami je unavený a líný. Posadí se a pozoruje záda odcházejících parťáků. Slunce už visí nízko, obzor za zátokou je zbarvený do ruda. Rýsují se proti němu skelety těžních věží, vysoká vyhynulá zvířata, sedmistupňová monstra se hřbety protkanými vachrlatými žebříky. Stojí na vodní hladině na plošinách, které Duch jezera občas vztekle stáhne pod vodu, ale dnes ne, dnes je hladina klidná a podvečer přívětivý.

Ucítí, jak ho do nohy trefí hrouda. Rozhlédne se; Nikitič se dívá před sebe, ale pochechtává se.

„Co blbneš?“

„Já? Já nic.“

A za chvíli zase, tentokrát do krku pod ucho. Nami přivře oči; Nikitič už se nepokrytě směje. Namimu se rozbuší srdce a zatne ruce v pěst. Vrhne se na Nikitiče, ale ten to čeká, a podrazí mu nohy. Za chvíli se válejí v sirném písku, žluté krystalky mají všude, i na obličejích. Nikitič do Namiho šťouchá a Nami se ho snaží chytit v pase. Nikitič se směje jako oligofrenik, a to ho úplně vysílí. Leží na zádech v hromadě síry a směje se jako pomatený. Nami na něm

klečí a zkřížené ruce mu tiskne na hrudník. Cítí pach potu, cigaret a slunečnicových semínek. Uvědomí si vlastní erekci. Uvědomí si, že škaredý Nikitič je první člověk po předsedovi kolchozu, který se ho fyzicky dotkl.

„Vole,“ řekne, sleze a jde do sprch. Voda už je spotřebovaná, chlapi se utírají do špinavých ručníků. Dlaždice na podlaze jsou pokryté vrstvou žluti. Když Nikitič dorazí do sprchy, ještě pořád se směje. Poplácá Namiho po rameni.

„Pocem, ty vole.“

Chytí Namiho a obejmě ho. Nami strne, ale neucukne. Setrvá chvíli v Nikitičově objetí, cítí záhyby jeho nátělníku na svém břicho. Do očí se mu vevalí slzy; musí si přitisknout pěst na horní ret, aby to zastavil.

„Kurva, já bych mrdal,“ ozve se odněkud z páry Plešatej Kyril.

Pak už nikdo neříká nic.

• • •

Příště jde Nami do bordelu Symfonie s Nikitičem a dalším chlápem, kterému se říká Kaktus.

„Léčí se, má tripla,“ řekne recepční, když se Nami zeptá na dívku v pudrových šatech. Nami si na ni dlouho šetřil, a teď je zklamán. Rozhlíží se, zda by za dívku našel rovnocennou náhradu. Ostatní prostitutky mu ale připadají bez života, zažloutlé a zaprášené. Nikitič má na klíně brunetu s velkými asijskými tvářemi a vysokým, pištivým hlasem. Zachytí Namiho pohled, s úsměvem pokrčí rameny a plácne brunetu po stehně.

„Na, vem si,“ řekne recepční a jako cenu útěchy Namimu přistrčí prkýnko, na kterém si krájí slaninu. Nami mlčky žvýká slaninu, ruce drží křečovitě podél těla, prsty zafaté v pěsti.

„Tak proč nejdeš s Natašou?“ řekne po chvíli recepční. „Ta tě zaučí, až ti budou kolem uší hvízdát kosmonauti.“

„Ruska?“ váhá Nami. Pomyslí na své katalogy s dámským prádlem.

„Ruska, to dá rozum,“ zasměje se Nikitič a ukáže hlavou ke koutu, kde pod třpytivým obrázkem sedí baculatá blondýna neurčitého věku a oběma rukama si znučeně objímá jedno koleno přehozené přes druhé. Recepční a pasák v jednom na ni kývne, a ona se neochotně zvedne a přiloudá se k pultu. V uších se jí houpají barevné náušnice ve tvaru krasojezdkyň na bílém koni. Nami z nich nemůže odtrhnout zrak, mrskají se mu před očima jako vážky nad hladinou, a stejně tak pableskují. Nataša žvýká, hýbe čelistmi a upřeně Namimu hledí do očí. Nami se zachvěje.

„Tak pod,“ řekne Nataša. Nami ji beze slova následuje po schodech do patra. Nikitič ho zkoumavě vyprovází očima. Nataša má na sobě šaty z umělého saténu neurčité barvy, v rozparku se jí párou a čouhají z nich nitě. Na rameni vykukuje ramínko růžové podprsenky. Nohy má pěkné a pevné. Schody naříkavě zavržou. Takhle to tedy bude, pomyslí si Nami odevzdaně, poprvé si vrzne s ruskou kurvou, která se mu ani nelíbí. To pomyšlení ho naplní smutkem.

Pokojík je tak malý, že si Nami pomyslí, že si ho spletla s komorou na kýble. Dveře jdou otevřít jen do poloviny, protože hned za nimi stojí postel. Mezi postelí a stěnou je akorát tak dost místa, aby se tam Nami mohl postavit.

„Nech si to,“ řekne Nami, když vidí, že si chce Nataša sundat náušnice. Opře se o zeď a zavře oči. Poslouchá šustění saténových šatů. Když oči znovu otevře, je Nataša jen v růžovém prádle. Palce má zastrčené pod ramínky podprsenky, jako by chtěla na chvíli ulehčit ramenům od té tíhy. Oči má oteklé. Vypadá jako prodávčka ryb na konci šichty. Není na ní vůbec nic sexy. Nami se snaží soustředit se na ty náušnice, snaží se myslet na Zazu, zavře oči a představuje si holky z katalogu s prádlem. Pevně tiskne víčka, když ucítí, jak mu Nataša rozepíná kalhoty. Snaží se o úhybný manévr penisem, ale Nataša je nesmlouvavá a pevně ho drží. Plivne si do dlaně, udělá z ní trubičku a nasune mu ji na penis. Zdi jsou vymalované zeleně, nad postelí je obrázek s bouří nad jezerem a zmítající se loďkou.

Natašina teplá ruka se pohybuje pomalu a vláčně. Nami otevře oči a vidí, že Nataša hledí nepřítomně na dveře, na místo, kde se nad dveřním rámem drolí zdivo. Má sto chutí jí říct, že to dělat nemusí, ať toho nechá.

„Já jsem tady,“ řekne tak ostře, že sebou Nataše cukne. Chytne ji za bradu a přitáhne si ji. Dotkne se jí, běží jí rukou po břiše až do kalhotek, kde nad ochlupením nahmatá tuhou příčnou jizvu.

„To je po dítěti? Máš dítě?“ zeptá se Nami a uvědomí si, že je vzrušený.

Nataša přikývne, aniž by se na něj podívala.

„Svlíkni se.“

Nataša se rychle svléká, vypadá polekaně.

„Kolik mu je?“

„Komu?“

„Tvému dítěti? Kolik mu je?“

„Proč?“

Nami se dotýká těžkých Natašiniých prsou, tlačí se na ni tělem, až se oba převáží a spadnou na postel.

„Au!“ sykne Nataša a chytne se za zátylek. „Co děláš?“

Nami jí prsty zkoumavě pročešává prstýnky světlých chlupů na stydké kosti a myslí na kobylinky zalité do betonu. Nataša leží s hlavou položenou na polštáři a pozoruje ho. Vysune k němu pánev, ale Nami se k ní přitiskne celým tělem a obejmě ji. Přisaje se jí k velkým prsům; Nataša má světlou, mléčnou pokožku, pod kterou prosvítají modrozelené vlasečnice, a velké růžové bradavky. Nami ji tiskne jako smyslů zbavený, erekce je pryč, objímá opotřebovanou ruskou šlapku, jako by se topil, pláče.

„Ale ale,“ tiší ho ona a hledí ho po vlasech. „Hošíčku malý, co pak je ti?“ Obrátí se na bok, a on se jí v klubíčku schoulí do náruče.

Nami se otrásá vzlyky, někde v něm je velká zásoba čehosi, co se teď po náhodném zásahu vrtem valí ven a je to k nezastavení. Má zmáčené tváře, mokré je i ušmudlané světle modré prostěradlo a Natašina prsa. Nataša ho konejší, tiše beze slov mu brouká, dokud se Nami neunaví a příval slz v něm nevyschne.

Když se uklidní, vypráví mu Nataša o svém dítěti, je to osmiletý chlapec, jmenuje se Vova a má vadu zraku, je ale pěkně kulaťoučký a hezky zpívá. Bydlí u Natašiny matky, která ho opečovává jako oko v hlavě, mnohem lépe, než by to zvládla sama Nataša. Nataša se usmívá, když o svém chlapci mluví, Nami by jí nejradši řekl, ať mlčí, ale je příliš unavený. Je mu líto peněz, které utratil, možná, že si měl raději koupit Pepsi-Colu. V jedné krátké křeči se k Nataše přitiskne a s pláčem vyvrcholí.

„Tak jak sis zamrdal?“ mrkne na něj Nikitič, když odcházejí, a unaveně si zapálí.

„Stálo to za prd,“ řekne Nami. „Byla líná jak volský nohy v srpnu.“

Nikitič významně pokýve. „Myslel jsem si to.“

Nami pak před bordel Symfonie přijde ještě jednou. Chvilí postává u vchodu, nad kterým zběsile blikají červená a modrá světýlka, ale pak se otočí a odchází do přístavu. V nepřívětivé a přetožené hospodě plné nepřátelsky vyhlížejících špinavých chlapů vypije půl láhve kořalky. Cítí jakýsi pohyb v útrokách, jako by se v něm probudilo nějaké vyhládlé zvíře. Cestou domů zakopne o spícího Urubora, a to zvíře v něm rozzuří. Šelma prská, chce, aby jí Nami ukázal něco nového, jiného než zaplivané lokály, špinavé chlapy a ústrky, chce, aby jí dal ochutnat krve.

Nami spícího muže zkope, dokud nevidí, jak mu z rozbitého nosu tryská krev. Muž sténá, je vyděšený a zmatený. Nami zvrací, snaží se vyzvrátit šelmu ze svých útroh.

Kniha Jezero vyjde v září v nakladatelství Host

K
arabá
ček

Sestavování pejzáže Vladan Matić

Srbský spisovatel Vladan Matić se narodil v roce 1959 v Bělehradu, kde v současné době žije. Z jeho děl jsou zásadního významu *Nebitna sećanja* (1990), *Mape* (*Istorija putopisa*, *Časovnik za Mars*, *Poslednja soba*; 1999), povídky *Filmovi koje sam gledao* (1996), román *Album* (2001), cestopisná próza *Šesta klima – beleške o putovanju kroz Mongoliju* (2003), povídky *Zadaci iz ruskog* (2008) a romány *3535 – Slike iz istorije budućnosti* (2010) a *Sklapanje pejzaža* (česká ukázka pod názvem *Sestavování pejzáže*; 2011).

Kromě své vlasti trávil často život v cizině a zvláště silně na něho zapůsobil pobyt v České republice, kde pracoval od devadesátých let minulého století do přelomu tisíciletí. V jeho tvorbě se nezdá odrážet prostředí Prahy, jakož i česká historie, kultura a politika v širších evropských souvislostech. Do českého literárního kontextu vstoupil také jako překladatel románů Michala Ajvaze *Druhé město* (2011) a Markéty Hejkalové *Rudé paprsky severního slunce* (2016).

V rozhovoru pro bělehradský list *Glas javnosti* 12. 3. 2001 při příležitosti vydání románu *Album*, uvádí: „Cožpak žít v Praze znamená žít v jiném světě? Žiji v Praze, ale to není jiný svět.... Jazykem počínaje, ve kterém se *hleb* řekne *chleba*, *mleko* *mléko*... Má generace byla odchoována pražskými spisovateli, i když ne zrovna všichni psali česky. Především bych zmínil Kafku... Teď tam z něho udělali Disneyland. Také mám na mysli Werfela, Čapka...”

Srbský spisovatel Miomir Petrović v doslovu k románu „*Sklapanje pejzaža*“ píše: „Je málo spisovatelů píšících v srbstině, jejichž próza na nás působí jako arkádová videohra, kdy v narativní struktuře jejich vyprávěčství lze pozorovat, že zcela chápou a akceptují ideu o mýticko-epickém modelu (prozaického) světa a tvoří bez obav, zda je čtenář – který je zpravidla vnímavější vůči realistickému vyprávění – přijme jako Demiurga nebo Kosmotvůrce. Vladan Matić ve svém konspirativním vyprávěčském opusu se zvláštním zřetelem k prozaickému celku „*Sklapanje pejzaža*“ patří jistě k oněm vzácně nadaným tvůrcům, kteří si jsou vědomi toho, že i realismus představuje ne-realismus. A je tomu tak, aniž by si to oni sami přáli.“

Kompletace pejzáže

(vrch, řeka, údolí a jakési město)

Poslední dny Babylonu

Babylon začal zanikat v okamžiku, kdy jeho vládci začali zapomínat jazyk andělů.

Jazyk andělů byl - stejně jako onen ještě mocnější jazyk tvoření - jazyk vládnutí. Byl to jazyk rozkazů a jejich současného vykonávání.

Vládci Babylonu se uvolnili, byli unaveni mlčením a rituály, které obklopovaly spore používání jazyka andělů.

Chtěli se pobavit tak, aby slova, která vysloví, nebyla tak smrtelná, tak okamžitě a tak předvídatelně zavazující.

„Cinema derives not from painting, but from ancient wizardry. It is the heir of alchemy, last of an erotic science.“

Jim Morrison

Festival fantastického filmu

Festival

26. května roku 2002 se v Praze konal Žižkovský festival fantastického filmu.

Pozvánku jsem si vyzvedl 24. května v jazzovém klubu Agharta po skončení koncertu Vlasty Průchové.

Jazzový klub Agharta byl takhle pravděpodobně pojmenován po jednom z legendárních měst z časů před Atlantidou, zaplavených písečnými nánosy středoasijských pouští. Klub se nacházel na horní části ulice, která se svažuje na Václavské náměstí.

Přesně o půlnoci hudba ustala a zaměstnanci začali zvedat židle.

Odešel jsem do sousední místnosti, abych zaplatil za pití, a spolu s účtem jsem dostal malý lístek z recyklovatelného papíru, na kterém byl program festivalu.

Místo konání festivalu byl sál divadla „Akropolis“ pod futuristickou věží televizní věže z osmdesátých let, která je vidět téměř ze všech souřadnic ve městě.

Jsou ohlášeny filmy:

Atlantida

Meruyert, Narent

Tvůrce her

Stanice v poušti

Simplicisimus

Anděl ze západního okna

Než jsem usnul, zkoušel jsem si představit, co všechno v těch filmech uvidím.

Vstupoval jsem do scénérií: interiéry se skleněnými zdmi, za kterými víří galaxie, tunely, kterými procházejí lidé oblečení jako Flash Gordon, pokoje s nábytkem z kovu a plastu, zříceniny v poušti, načervenalé krajiny, které odkazují na to, že se děj odehrává na Marsu, města, jejichž počátky sahají do minulosti v řádu desítek tisíc let, moře, ze kterých vyskakují netvoři.

Viděl jsem herce, jak se procházejí oblečení do renesančních kostýmů jasných barev a odvážných střihů a potom do strohých stejnočrtných, které evokují netečnost, prozíravost a moudrost společnosti, která dosáhla harmonie. Dostával jsem se ke skupinám, které spěchaly oděné do plastických oděvů jednoduchých střihů: futurismus šedesátých let, který odkazuje na rychlost a pokrok, ve kterém je čas procesem soustavné akcelerace. Představoval jsem si i nový středověk, lidi, kteří žijí na troskách bývalých civilizací, kterým nerozumí.

Představoval jsem si i naši dobu, která se vyvíjí do neurčita.

Měl jsem sen o kopci, řece a poušti.

Barmanova povídka

(město, kopce)

Přišel jsem hodinu před první projekcí. Dostavil jsem se dříve, protože jsem město příliš neznal a chtěl jsem si nechat nějaký čas pro případ, že bych zabloudil.

Na Žižkov jsem se dostal od Holešovic, a to nikoliv tou nejjednodušší cestou, která je zakreslená na mapách a vede od Národního muzea přes Vinohrady a kostel, kdysi postavený architektem Plečnikem. Stoupal jsem po strmých ulicích s budovami, které přes všechny rekonstrukce posledních let i nadále vypadaly, jako kdyby byly na cestě k návratu do přírodního stavu, kdy v jakési vzdálené budoucnosti (kterou možná ukáže některý z večerních filmů) budou lidé žít ve vyhloubených kopcích se vzpomínkou, že tu někdy existovalo město...

Hala před sálem divadla „Akropolis“ byla plná soch, které připomínaly tkalcovské stavy a krejčovské figuríny s trubkami a měděnými nádobami, které vypadaly, jako kdyby je někdo ukradl z některého pivovaru na okraji města.

Uprostřed haly stál bar.

Barman, který mi nabídl pivo, hovořil česky s přízvukem, který poukazoval na jihoslovanský původ. Když jsem se do něho trochu zabral, uvědomil jsem si, že ten přízvuk je stejný jako můj. A vtom jsem ho poznal: viděli jsme se naposledy před dvaceti lety, kdy jsme oba ukončili fakultu. Měl náladu mi vyprávět, bar se zaplňoval pomalu a mně se chtělo poslouchat.

Rozhovor jsme zahájili povídáním o festivalu.

„A Vy jste tedy dostal pozvánku na Festival fantastického filmu? Já Vám bohužel o festivalu a filmech nemohu nic říct. Nemám ponětí, proč vybrali právě tento sál a ani mi není jasné, podle jakých kritérií vybírali filmy. Mohu jen komentovat názvy, stejně jako Vy.

Chápu, Meyrink byl, když ne rozený, tedy přesvědčením Pražan. Jak si tak uvědomuji, umístil do Prahy děje svých nejvýznamnějších knih.

Chápu také, že je film natočen podle Atlantidy Borisava Pekiće (a ta nemá přímé spojení s Prahou a toto město se v ní ani nezmiňuje), přesto je sem zařazen proto, že Atlantida, stejně jako všechny povídky o robotech a androidech, v jistém směru představuje zpracování Golema, ale nechápu, proč se tu ukazují filmy neznámých postsovětských autorů a co nám mají sdělit Murat Bazarov a Pavlo Hripka.

Vidím, že publikum festivalu tvoří také představitelé sdružení cizinců, které v Praze utvářelo vlastní svět, založený na obrazu o městě. Ten obraz spočívá v jeho náhodně vybraných symbolech a postavách. Ty symboly a postavy pro Pražany jen stěží znamenají totéž, co pro ty, kteří kvůli nim spěchají do města. Všechno to představuje hru, která mi připomíná francouzskou televizní soutěž Fort Boyard, smyšlené pátrání po ukrytém pokladu, ke kterému vedou zcela zjevné dopravní značky a snadno rozluštitelné hádanky.

Další část publika tvoří návštěvníci obchodu v Jindřišské ulici, který prodává komiksy a fantastickou literaturu.

Ať už to bylo jakkoliv, vidím, že se tu dnes večer shromažďuje víceméně stejné publikum, jaké se tu setkává každý večer.

•

Na druhé straně mě zajímalo, proč se na festivalu, který se koná v Praze, neukazují filmy natočené podle Čapka, anebo, když jim šlo tolik o fantastiku a androidy, nějaký film podle děl Philipa K. Dicka. Nechtěl jsem však pokračovat v rozhovoru na téma,

ke kterému jsem ani já ani můj společník zjevně neměli co říct.

Nechal jsem ho vyprávět, protože se mu chtělo a mně celkem nevadilo ho poslouchat. Trávili jsme tak čas před začátkem prvního filmu.

Potom zavedl rozhovor na svůj životní příběh a já poznal, že mu hodně záleželo na tom, že ho poslouchá někdo, koho alespoň vzdáleně zná.

Po dvaceti letech od doby, kdy jsme se viděli naposledy, a nadřazený vztah hosta k obsluze byly nejspíš důvodem, že mi vykal namísto tykání. A snad se chtěl mým prostřednictvím obrátit k širšímu auditoriu. Ať už to bylo jakkoliv, budu zde respektovat oba předpoklady a pokusím se podle toho, jak si vše vybavím a v nezkrácené podobě sdělit jeho příběh.

„Ptáte se mě, co dělám tady za barovým pultem divadla „Akropolis“, a kdy, jestli vůbec, se vrátím do Bělehradu. Má odpověď je dlouhá, jeden celý příběh, který vám teď budu vyprávět.

Ten příběh někde a někdy musí začít. Zahájím ho v roce 1985, kdy jsem po absolvování vojenské služby v Socialistické federativní republice Jugoslávii, nastoupil do zaměstnání jako praktikant špeditérské firmy „Voltra“. Můj odbor se zabýval dovozem domácích potřeb z Koreje, hraček z Hongkongu a rybí moučky z Polska. Když mí klienti vyváželi do Asie suroviny na plastické hmoty, občas jsem cestoval do přístavu v Baru kvůli nakládce na loď.

Pohyboval jsem se ve světě obchodníků, celníků a veslařů. Rána mě zastihovala ve vlaku na nádraží v Baru nebo v autě, kterým jsem se řítí ke sportovnímu letišti v Čantaviru poblíž Subotice. Chodil jsem na celní odbavení kontejnerů v koperském přístavu, večerel s řidiči poboček v Sutomore, dozíral na nakládání dřevěných materiálů na bosenských horách.

•

Snad bych tu mohl přeskočit obecný rámec toho, co se v těch letech odehrávalo, jsou to

Chápu také, že je film natočen podle Atlantidy Borisava Pekiće (a ta nemá přímé spojení s Prahou a toto město se v ní ani nezmiňuje), přesto je sem zařazen proto, že Atlantida, stejně jako všechny povídky o robotech a androidech, v jistém směru představuje zpracování Golema, ale nechápu, proč se tu ukazují filmy neznámých postsovětských autorů a co nám mají sdělit Murat Bazarov a Pavlo Hripka.

A také na hloupé
diskuse a ještě
hloupější dialogy
bývalých stranických
tajemníků, kteří zvykli
stále někomu něco
dávkovat, vyhrožovali
z televize i z titulních
stran knih a novin.
Jejich poselství
sdělovalo, že tu budou
navždy, z nějakého
důvodu nespokojení
s námi, na které se
obracejí. Na veřejnosti
byl slyšet jen jejich
hlas a protože jsem
nepochopil, s čím
jsou vlastně
nespokojeni a na
základě čeho to
všechno znají, přestal
jsem se zajímat
o každodenní události.

totiž všeobecně známé skutečnosti a není důležité je uvádět do jakéhosi osobního příběhu. Ale přece, chtěl bych, abyste věděli, jak jsem to všechno prožíval, příběh by totiž bez toho nebyl úplný.

Tedy, země, ve které jsem vyrůstal a kterou jsem považoval za vlastní, se začala rozpadat. Než k tomu došlo, rozpadl se její politický systém, který byl nepřehledný ve své nadbytečné komplexnosti. Jen si vzpomeňte: místní výbory, základní organizace sdružené práce, organizace sdružené práce a samosprávné organizace sdružené práce, výbory Strany a Svazu mládeže, konference Socialistického svazu a těch všech devatero... školometské diskuse o skutečné podstatě systému a každého jeho segmentu, který fungoval jen na papíře.

Myslím, že všechny ty diskuse vedli lidé se spornou autenticitou - mládežnickí funkcionáři, jejichž vzhled byl kombinací stylu yuppies a sedmi tajemníků Svazu komunistické mládeže Jugoslávie, straničtí rozumbradové, představitelé kolektivních sborů, jako je Svaz sdružení národně osvobozené války, kterých bylo tím více, čím dále byli jeho účastníci v minulosti, odboroví funkcionáři, kteří se zápalen starostlivě pročetli nahlas referáty během přestávek té či oné konference, kulturní pracovníci, jejichž bibliografie byly plné referátů, členové Socialistických svazů, kteří se týmově podíleli na psaní brožur.

V těch letech mi zemřel dědeček, tichý a uzavřený muž, který od té doby, co v sedmdesátých letech odešel do důchodu jako učitel, věnoval volný čas experimentální farmě se slepicemi a také svým vnukům. Po jeho pohřbu, když jsem rozbaloval ručně vyráběné inkubátory, jsem vzpomínal, jak jsme v dětství sedávali ve tmě a pozorovali život, který se rodil ve vejcích ozářených infračervenou zářivkou, a vdechoval vůni právě vylíhnutých kuřátek, která se hemžila v boxu u kamen. Na stole byla úhledně složená část mého dědictví - album

s fotografiemi. Ne jedné z nich byl dědeček v partyzánské uniformě, jak vstupuje do jakéhosi města. Dole na obrázku bylo drobným písmem napsáno: Vukovar.

Nevyprávím to kvůli pozdějším událostem ve Vukovaru a prokazováním paralel mezi touto a tehdejší válkou, ale proto, že jsem od dědečka, který přežil jak útěk z ustašovského vraždění, tak i sremskou frontu či osvobození naší země, nikdy neslyšel válečné příhody. Později jsem se na jedné vesnické oslavě dozvěděl, že celá dědečkova rodina byla aktivní v hnutí odporu a že ti z nich, kteří válku přežili, s pocitem, že splnili svou povinnost, po jejím skončení navázali na svůj někdejší život, pokud jim to podmínky umožnily. Není proto divu, že jsem si tehdy kladl otázku, kdo jsou ti lidé, kteří nás z televizní obrazovky zatěžují svými soukromými eposy a sváry.

Byla to také doba obrovského rámusu, který se mě, upřímně řečeno, netýkal, ale asi se mě týkat měl. Všechno jsem to vnímal jako nesnáze. Tak například si vzpomínám na zapálenou tvář jakéhosi vousáče, který nám z televizní obrazovky vysvětloval, co všechno viděl v Bukurešti v době revoluce. A také na hloupé diskuse a ještě hloupější dialogy bývalých stranických tajemníků, kteří zvykli stále někomu něco dávkovat, vyhrožovali z televize i z titulních stran knih a novin. Jejich poselství sdělovalo, že tu budou navždy, z nějakého důvodu nespokojení s námi, na které se obracejí. Na veřejnosti byl slyšet jen jejich hlas a protože jsem nepochopil, s čím jsou vlastně nespokojeni a na základě čeho to všechno znají, přestal jsem se zajímat o každodenní události.

V roce 1990 vedení mé firmy rozhodlo, že rozšíří svou působnost ve východní Evropě. Rok po pádu starého režimu byla v Praze zahájena činnost filiálky „Voltra“ a když mně navrhli, abych tam přesídlil na čtyři roky, neváhal jsem ani o náplni práce, kterou budu vykonávat, ani o platu, z něhož budu živ.

Vstoupil jsem do nové pozice jako do nepředvídatelného dobrodružství, které jsem chápal jako útek před hlukem v domácím prostředí.

Do Prahy jsem se přistěhoval na začátku roku 1991. Bydlel jsem ve Lhotce, na kopci sklánějícím se nad nedokončeným dálničním okruhem, s výhledem na Vltavu, Barrandov a Braník.

•

Kancelář jsem měl v Jinonicích, těžko popsatelném sídlišti solitérů na okružní komunikaci v blízkosti letiště. Během těch prvních měsíců jsem, aniž bych věnoval pozornost světovým stranám, při svých toulkách po předměstích často spletl Babu, Bohnice, Háje, Kunratice, Jinonice, Lhotku, Modřany a bůhvíjaké další sídliště, které vypadalo téměř identicky a na jehož jméno si dnes už nevzpomenu.

V těchto mlhavých dojmech se zřetelněji rýsují Háje, a to pro bizarní kombinaci symbolů, která by už na první letmý pohled mohla být obrazem české tranzice: u východu ze stanice metra stojí pomník kosmonauta z období socialisticko-realistického modernismu poloviny osmdesátých let, nyní natřen na modro, aby nepůsobil směšně ve své ironické interpretaci nedávné minulosti; o něco dále je kino s několika sály a se zvukným názvem „Galaxie“, před ním je, v souladu s tematikou sídliště, barevný pomník, který představuje skupinu dětí, tančících kolem jakési planety, možná Marsu. O dvě stě metrů dále se nachází budova, jakási hala či bouda; v ní se dělí rovným dílem country-restaurace s číšníky v kovbojském oblečení a nevěstinec, který na sebe upozorňuje reklamami v časopisech a na billboardech podél dálnice. A všude kolem strohé bloky obytných budov z popelavého betonu, jako kasárna.

•

V dobách našeho dětství jsme četli knihy o jednadřicátém století, ve kterém budou lidé žít ve skleněných kupolích, nosit oděvy z kovu a umělé hmoty a stravovat se table-

tami. Vzpomínám, jak jsem jel poprvé na výlet na hory a celé hodiny jsem zíral na trávu. (Proto mě zajímá, jak to prožívali ti lidé zde a jestli něco z toho uvidíme ještě dnes večer.)

A v Praze jsem se procházel po ulicích města, které jakoby organicky vzrostlo ze stylů a jen tak mimochodem vstřebalo okolní vesnice, a snažil se rozluštit vzkaz, který mně posílaly jeho ulice. Ten vzkaz, navždy zadržený na špičce jazyka, anebo, přesněji řečeno, souhrn vzkazů, vpletených do jednoho, který jsem nedokázal vyjádřit, je možná to, co z tohoto města utvořilo ideální scénografii pro četné filmy.

•

První obraz Prahy jsem si utvářel spojiváním lokací interiérů, v nichž jsem poznával své krátkodobé lásky, ženy, které jsem potkával na večírcích, na kterých jsem pobýval.

Jestlipak víte, jak tehdy Praha vypadala?

Město vpadlo vzhůru nohama do vlastní vize Západu, která vypadala jaksi pornograficky – jako kdyby vyšla ze stránek křiklavých časopisů; všude jednoznačný vztah k minulosti (doslovné použití „Co bylo nahoře, je teď dole, a co bylo dole, stoupne nahoru“), nevídané reinterpretace vlastních biografii – a hromady stránek.

Bylo to plynoucí množství kolemjdoucích, mezi nimi i já sám – zástupci západních firem, kteří si stále více volili Prahu jako své regionální centrum, jakkoliv to „regionální“ znamenalo v dané chvíli obecný posun hranic. Byli tu i studenti postgraduálních kurzů z východní a jihovýchodní Evropy, úředníci a kreativní hlavy marketingových agentur a uchazeči o hodnost spisovatele, kteří se, tisíckrát opakující frází, že „Praha devadesátých let je tím, čím byla Paříž let dvacátých“, pokoušeli posílit v sobě i v těch, kteří jim byli ochotni uvěřit, ten povrchní a zcela chybný obraz o městě.

A na každém náměstí, v každém obchodě, u každého pouličního stánku byla slyšet

srbochorvatština, jak Češi úporně nazývali jazyk, který v té době získával mnoho dalších názvů.

Stojí za zmínku, že Praha podle jednoho výkladu vyrostla kolem tržiště, na kterém se ve středověku prodávali otroci z tehdy nekřesťanských zemí na východě Evropy (na příklad Litvy), pro které to byl silný motiv, aby přijali novou víru. A to ani nemluví o tom, co mě napadalo, když jsem za pulty improvizovaných tržnic viděl krajany a procházející kolem stavenišť slyšel ukrajinštinu.

•

Má práce byla ideální pro lidi, kteří rádi cestují, avšak z toho, co jsem dosud řekl a podle toho, jak jsem popsal vlastní zájmy, je zřejmé, že vlastně cestování nenávidím. A to proto, že v momentě, když jsem začal zkoumat nějaký prostor, abych na pozadí ulic a budov, které mě obklopují, sestavoval obrazy vlastní paměti a abych na prostorových mapách utvářel systémy, do nichž umístím předměty vlastního zájmu, jsem náhle musel vše přerušit a setkávat se s obrazy nových prostorů, které se překrývaly s těmi, které jsem si zrovna začínal pamatovat.

Cestování utvářela nežádoucí zmatek.

•

A potom Osud vyřešil má dilemata.

Jednoho rána jsem přišel do práce a v kanceláři vládlo mlčení. Když sekretářka Věra viděla, že nevím, o co se jedná, předala mi noviny. Byl v nich článek, ve kterém se popisuje zneužití firmy H-Systém, jehož krachem zůstalo několik tisíc lidí bez úspor a střechy nad hlavou. Mezi firmami, zapletenými do tohoto skandálu, byla také „Voltra“.

Stín viny tedy padl i na mě. Zatímco jsem pobíhal v relaci letiště – sklad u Vltavy – banka – kancelář a staral se o zboží z Indie, které bylo pronajaty ruskými letadly dopravováno z Indie, aby se potom přebalovalo a posílalo kolem Evropy (všichni si vzpomínáme na vyšívané peněženky

Všechno v mém
životě zůstalo skoro
stejně kromě místa,
kde jsem pracoval.
Nyní to byla budova
naproti hotelu
„Internacional“,
obrovské
stalinistické
struktury, kopie
hotelu „Ukrajina“
v Moskvě, na jejíž
špičce přebarvili
v duchu proměn
rudou hvězdu na
zeleno. V souladu
s novými trendy
byla také Leninova
třída, která od
blízkého Vítězného
náměstí vedla
k letišti,
přejmenována na
Evropskou.

a čepice pro blbečky, které se prodávaly u stánků a objevovaly se na fotbalových utkáních a maškarních plesech), mé vedení se účastnilo fiktivního dovozu stavebního materiálu pro byty, které nikdy nebudou postaveny.

Filiálka „Voltry“ byla chvatně uzavřena, a tak jsem se tedy ocitl bez zaměstnání v cizí zemi.

•

Zajímal jsem se o možnosti návratu do Bělehradu, zkrátka jsem tam v dubnu 1996 odcestoval a pochopil, že zrovna tam nemám, co bych hledal. Zdálo se mi tehdy, že stále ještě existují tvary věcí, které dávno zmizely, a že cesty, budovy i lidé hrají tu minulost zastavenou v čase, minulost, která se nyní opakuje jako záznam na poškozené desce.

•

Vrátil jsem se do Prahy a zaměstnal se u svého bývalého klienta jako referent pro speditérské záležitosti. Všechno v mém životě zůstalo skoro stejné kromě místa, kde jsem pracoval. Nyní to byla budova naproti hotelu „Internacional“, obrovské stalinistické struktury, kopie hotelu „Ukrajina“ v Moskvě, na jejíž špičce přebarvili v duchu proměn rudou hvězdu na zeleno. V souladu s novými trendy byla také Leninova třída, která od blízkého Vítězného náměstí vedla k letišti, přejmenována na Evropskou. (Později jsem slyšel historku, že „Internacional“, který byl mezitím přejmenován na Holiday Inn, byl za sovětské éry sídlem různých mezinárodních organizací, jako například redakce časopisu „Otázky míru a socialismu“. Tím si pravděpodobně zasloužil, že se stane ústředním bodem scénografie ve filmu „Šakalí léta“, to aby představoval genius loci okupačního stalinistického zla).

•

U přátel jsem se večer díval na video kazety z mé vlasti. Nemohl jsem tomu uvěřit: Byly to zprávy ze Zóny soumraku, svědectví o jednom světě, ve kterém se objevilo iraci-

onálně a zabralo veřejný prostor, který byl do té doby rezervován pro racionalizující diskurz dvacátého století.

Proudila z nich neomezená záplava alegorických obrazů, které si činily nárok, že postihnou skutečnost v co největším rozsahu. Byly to útržky soukromých hovorů založených na povrchních dojmech a unáhlených závěrech.

Na druhé straně, řeč, která měla umlčet tento vpád reakcionářství (kdosi nazval rozpad racionálního v našem světě „rurální kontrarevolucí“), na mě působila nějak uměle a neupřímně. Ti stejní komisaři, kteří mě pronásledovali svými „musíš“ a „nejsi dost dobrý...“, se nyní objevili v Praze a pokračovali v opakování svého příběhu.

Upřímně řečeno, stejně jako jsem nebyl schopen pochopit jejich předchozí jazyk, kterým se mě pokoušeli zatáhnout do předem připravených nástrah, tak pro mne ani tento nový jazyk, který oplýval frázemi, podobně jako špatné překlady (co může například znamenat „demokratický potenciál“?), nebyl přitažlivý natolik, abych ho studoval, a tak jsem úmyslně opomíjel projevy těch předáků, prosazujících všechno, co bylo momentálně v módě, a co je přivádělo do pozice, že někomu něco přikazují nebo zakazují.

•

A potom, po několika letech zanikla i firma, ve které jsem pracoval jako celní referent. Ta firma vlastně nezanikla, ale majitel se rozhodl, že je pro něho zajímavější začít s prodejem „balkánských potravinářských specialit“, a dovoz indického, čínského a nepálského zboží přenechal bývalé konkurenci. Možná převzala obchod bývalá konkurence a on si musel najít něco nového... Ať to bylo jakkoliv, dočasně jsem přešel sem, abych tu pracoval u jednoho starého známého. A to „dočasně“ trvá už několik let.

•

Ptáte se mě: „Proč se teď nevrátím?“ A já se ptám vás: „A proč se mám vracet?“

Přátelé se mně poztráceli, ať už po světě nebo ve vlastním bezcestí, na veřejné scéně jsou zase ty stejné tváře, na které jsem se díval před dvaceti lety, a kdybych tam měl pracovat, pak tedy zase u svých bývalých pražských zaměstnavatelů, kteří nyní v Bělehradě přebírají firmy, stejně jako kdy si v Praze přebírali butiky.

A ne že bych se nepokusil vrátit navzdory předchozímu neúspěchu. Ale jedna epizoda byla možná rozhodující v tom, že jsem si to nakonec zase rozmyslel. Seděl jsem v restauraci na ulici, která byla součástí mého života – dokázal jsem si totiž vzpomenout na detaily každé budovy, když jsem se po ní procházel. Připojil se ke mně přítel z dětství. Najednou jsem měl dojem, že ani on, ani nikdo z ostatních lidí, s nimiž jsem se v těch dnech setkával, nejsou těmi, za koho se vydávají, že to jsou nějakí cizinci, kteří hrají role mých přátel na jednom obraze zadrženém před mnoha lety, který nyní roztál a proudí přede mnou jako nějaký film, který se měl rozvíjet směrem, kterým se náš život v mezích neodehrál.

Atlantida

(kopec, zátoka)

Vrchol festivalu: svůdná postava s křídly na zádech, která se pohybuje a zdá se, že se zároveň pokouší něco sdělit. Její pohyby jsou jako pod vodou. Bez zvuku.

Vladimír Kalivoda pozorně sledoval první film, který se toho večera uváděl. Byl to zfilmovaný román *Atlantida* od Borisava Pekice. Vladimír se ho pokoušel definovat: režisér si snad přál celou zřejmou skutečnost ukázat jako svět, který stvořil Kalibán. Naproti mechanickému světu robotů bez ducha stál svět lidí neboli Atlantida – svět, který jakoby byl udělaný podle návrhů hermetických filozofů patnáctého století.

Vladimír Kalivoda, spisovatel vědeckofantastických povídek a esejí, který se považoval za stoupence pražského fantastického umění, do kterého řadil nejen středověké legendy spolu s magickou a alchymistickou kulturou, ale i celé dědictví dvacátého století, v duchu uvažoval: z *trojrstvé vědy* renesančního mága Johna Deeho, která rozuměla matematice ve všech jejích segmentech a skládala se ze třech celků: mechaniky, astronomie a rituálů (podle Deeho nejdůležitější součástí, neboť interpretuje hierarchie Sefirota), si jeho pomocník a *spiritus malus* Edward Kelley zvolil matematiku a stvořil svět, ve kterém žijeme...

Hlavní hrdina filmu sleduje linie síly, na kterých jsou budována města jedné civilizace, zapomínané tisíce let. Ta města jsou stavěna na energetických křižovatkách a linie síly, které je ten hrdina schopen vidět, připomínají elektrické vedení našich měst.

Rozlišuje ty, kteří vidí svět stejně jako on, od oněch, kteří to nedokáží, a svůj časoprostor tedy vnímají jako samozřejmost, jako jediný skutečný svět. Chápe, že jeden ze způsobů, jak se nějaký prostor, podstatný na mapě neviditelných míst, desakralizuje, je ten, že se na něm vybuduje místo, které budou často používat i ti ostatní, kteří dar jeho vidění nemají. To místo musí být něco obyčejného, jako je tržiště nebo tramvajová zastávka.

Toto vědomí vlastní výjimečnosti a smíření se s ní přerušují náhlé útoky vzteku, kdy by nejraději vyrazil na náměstí, vykřikoval tam pravdu a probudil tak lidi ze zaslepenosti.

Když se ty chvíle blíží, nebe tmavne, budovy jsou osvětlené zevnitř, svět se zpomaluje a z olovnaté oblohy pronikají zlatavé paprsky.

Má pocit, že se na svět snáší závoj. Jeho nitro se rozpouští, světlo vychází ze země a odstraňuje vrstvy z budov a lidí. Opadávají fasády, z kůže vyvolených vyzařuje jas

a ten ho s nimi spojuje do stejného kruhu. Ty ostatní chodce vnímá jako fádni jílovitou masu.

Sleduje skupinu studentů, jak se procházejí kolem nějakého pomníku, a v tom nevšedním světě světla a stínu, v tom světě za oponou nesmyslnosti, v té skupině poznává loutky, které vychovávají novou skupinu loutek, a tak do nekonečna. A potomci této skupiny se jednoho dne ve vzdálené budoucnosti budou procházet po maketě jednoho úplně hluchého a němého světa.

V takových chvílích jím prostupuje největší vztek.

Paralelně s těmito scénami, které se projektují očima a slovy hlavního hrdiny, probíhá vyšetřování série hrozných, téměř rituálních vražd.

Stopa, kterou zanechává vrah, je nejasná, nepřipomíná ani jeden známý rukopis – oběti nemají nic společného kromě toho, že jsou patrně zabitě bez rozmyslu, naráz. Vyšetřování už trvá celé měsíce, bez výsledku. Průlom nastává až tehdy, když mladý inspektor začne ověřovat meteorologické zprávy, týkající se dní, kdy docházelo k vraždám.

Ta stopa vede do hluboké a neznámé minulosti. A jaký je nakonec svět, který vidí podezřelý, kterým je logicky ten hrdina, který vidí svět za světem?

Následuje epilog a objasnění. V závěru se uvádí, že podezřelý není vrahem, ale vrahem je policista, který je obeznámený s vyšetřováním a ten nepatří k těm, kteří vidí, ale dokonce je jejich největším pronásledovatelem.

Film končí tmavým plátnem a naprostým tichem.

Potom si Vladimír Kalivoda představuje pokračování filmu. Nepřipadá mu to obtížné, neboť přirozeným pokračováním filmu je jeho povídka „Čarovná zátoka“.

Zdá se, že tyhle
vojenské oddíly,
prozkoumávající
ostrov místo lidí,
kteří sem dopluli
z jiných pobřeží,
po tolika letech
vzájemného boje
ve skutečnosti
hledají nás.
Pravděpodobně si
myslí, že jsme
velmi důležití
a velmi
nebezpeční. Mezi
vojáky je hodně
členů radiologicko-
atomových
jednotek. Znamená
to, že si buď myslí,
že vlastníme
atomové zbraně,
nebo je chtějí na
nás použít.

V té jeho verzi do filmu vstupuje vyprávěč. Následuje jeho hlas:

„Zátoku jsem odhalil náhodou. Procházel jsem se po úpatí kopce směrem k moři a vtom jsem se ocitl na plošině pod tím vrchem. Přede mnou širé moře. Vydal jsem se nalevo a stanul v zátocě, proč jsem si ji předtím nevšiml nevím. Na jejím konci byly kamením vydlážděné cesty. Ze skalisek pomalu vystupovaly postavy lidí, které jsem, stejně jako zátoku, nemohl předtím zpozorovat. Ti lidé, kteří se mně teď zjevovali, měli stejnou barvu jako skály.

Na tomto skrytém místě kontakt s nimi neškodil. Všude jinde však spaloval všechno, čeho se dotkl. Pomalu jsem si začal uvědomovat, že mimo zátoku je mohou vidět jen zasvěcení a že já jsem jedním z nich. Nevím, kdo byl ten, na jehož rozhodnutí záleželo, komu bude předurčen dar tohoto vidění.

Hřmot vlnobití, linie pobřeží, hranice světa, staletí.

Celý kopec nad zátokou je vyhloubený a ukrývá jakousi obrovskou jeskyni s chodbami, které se větví všemi směry a vedou do sálů, ve kterých jsou umístěna celá města. Kamenné nebe jeskyně vyzařuje šedé světlo.

A já se teď stávám vězněm, který leží na úpatí kopce o přestávce bitvy. Sleduji ten druhý svět, do kterého nechci vstoupit. Kdoví, kolik staletí minulo od té doby, co první návštěvník uviděl zátoku?

Tady, kde ležím, na břehu moře u zátoky, kterou ostatní nevidí, je můj osud nejistý. Proto se plazím křovím, až se dostanu do podzemních měst, kde se mně dostává lhostejného přijetí. Je to proto, že jsem z těch měst ani nikdy nevyšel.

V tomto světě, spojeném se světem moře a vln zátokou, kterou vidíme pouze my, tvoří hranici průhledné zdi, končící nebeskou klenbou. V nich spatřujeme obrazy ostatních, vzdálených měst, o nichž se domníváme, že představují součásti našeho světa. Nevím, jestli to, co máme před sebou,

je řada obrazů nějaké zaniklé minulosti nebo obrazy našich měst, do kterých už neznáme cestu.

Naše města už nejsou shluky domů na skálách. Po jejich ulicích a kolem parků teď projíždějí tramvaje, létají nad nimi balóny, ve městech jsou sály a v nich se poslouchají příběhy.

A pro ty, kteří nás nemohou vidět, jsou tyto zdi jen skaliska na okraji ostrova. Možná, že vše to, co na těch skálách vidíme a představujeme si, že to jsou obrazy našich vzdálených měst, které vyrůstají ve světě mimo náš dosah, jsou obrazy měst těch ostatních lidí, kteří nevědí o naší existenci. A možná, že to jsou obrazy jakéhosi jedinečného světa, který tu býval dříve, než utonul ve válkách.

Moře je za kopcem a po moři připlouvají dobyvatelé. Poslední vlna přináší teatrální verze uniform z nějakých dávných válek.

Rozbili tábor na pobřeží. Jsou rozčilení, ale přitom plně soustředění, jakoby věděli, že skály, které jim brání ve vstupu do zátoky, jsou pouze obraz. Hledí zamyšleně směrem k nám.

Jednomu poručíkovi elitních odstřelovačů se podaří vstoupit do prostoru mezi dvěma obrannými vrstvami. Jeho tělo vracíme na druhou stranu zdi. Doufáme, že do našeho světa vpadl náhodou. Ověřujeme obranu: trojvrstvá zeď, která se jako kupole klene nad zátokou.

Radíme se. Zdá se, že tyhle vojenské oddíly, prozkoumávající ostrov místo lidí, kteří sem dopluli z jiných pobřeží, po tolika letech vzájemného boje ve skutečnosti hledají nás. Pravděpodobně si myslí, že jsme velmi důležití a velmi nebezpeční. Mezi vojáky je hodně členů radiologicko-atomových jednotek. Znamená to, že si buď myslí, že vlastníme atomové zbraně, nebo je chtějí na nás použít. Nebo snad mají přístroje, pomocí kterých se jim náš svět, o kterém měli dosud pouhé tušení, zhmotňuje.

Zničehonic se mezi námi objevuje posel. Dozvídáme se od něho, že na světě ještě jsou naše města a že obrazy na skle možná znamenají poselství, která od nich dostáváme. Problémem však je, že už ta poselství nedokážeme rozluštit, stejně tak si už nikdo nevzpomíná, kdo a kdy postavil zeď kolem naší zátoky.

Kurýr nám ani nedokáže vysvětlit, jaké že to je město, které někdy vidíme mezi dnem a nocí na tomto obřím plátně. Obrazy měst, které se zde objevují, nejsou z města, kde se narodil, ale připomínají mu obrazy jednoho z měst, které navštívil.

Tento příběh končí dilematem: máme těm venku, kteří mají tušení a možná už teď vědí, že jsme tady, poslat znamení o naší přítomnosti? Do našeho světa sice vstoupit nemohou, protože nás nevidí, ale přístroje jim mohou naši přítomnost potvrdit. Jestli se však i rozhodneme, že jim pošleme nějaké znamení, jaké by mělo být? Máme počítat s tím, že nakonec zanechají svého pátrání navždy v nevědomí o naší existenci? A co se stane, jestli se nám časem začnou podobat, jestli se jednoho dne stanou námi?

Máme jim poslat návrh na bombu, aby viděli, že ji dokážeme zhotovit? A jestli to pochopí jako výhrůžku nebo výzvu, máme jim poslat i bombu samotnou?“

Vladimír

(řeka, města)

Vladimír Kalivoda, spisovatel vědecko-fantastických povídek a esejů a zakladatel několika časopisů (nejznámější Zanzibar byl snad jediný v Čechách, který v titulu neodkazoval na některé dílo z domácí tradice, ale na futurologickou knihu o blízké budoucnosti, kterou on sám přeložil koncem osmdesátých let), seděl v předposlední řadě divadla „Akropolis“ a sledoval úryvky rodinných povídek, jak se v neuvěřitelných kombinacích odvíjejí na plátně.

Na Vladimírovo rozhodnutí stát se spisovatelem vědecko-fantastických povídek měly vliv otcovy povídky a dědečkovy dědictví.

Otcovy povídky Vladimíra vracely do doby vrcholící Studené války a zdály se mu ještě méně skutečné než ty, které četl a vymýšlel. Byly tu všechny prvky fantastiky: dvojníci (agenti, dvojí agenti, špióni, kontrašpióni), zvraty, které náhle objasňovaly dosavadní děje ve zcela jiném světle, paranoia, která zahrnovala celý svět, totální kontrola a pokus, jak se jí vyhnout.

Když Vladimír na počátku poslouchal otce, stavěl se do pozice soudce jak otce svého, tak i jeho doby.

Vladimírova otce Pavla Studená válka po všech stránkách iritovala svým úsilím o univerzálnost. Když ji Vladimírovi přibližoval, stavěl do pořadí všechny její vlastnosti, jako kdyby předčítal dávno připravený a pečlivě sřezžený seznam: Iritovala ho kvůli fetišizaci matematiky i kvůli propagandě obou soupeřících stran, která zdůrazňovala nadvládu člověka nad přírodou; a ta víra v nadvládu člověka nad přírodou v sobě nosila určitý druh magického opovržení. V těch mytologiích byl totiž Svět vysvětlován jako pole, na kterém soupeří síly světla a síly tmy - síly Dobra a Zla utvářely téměř totožné hierarchie armád obou stran, jejich andělů i démonů. Ve verzi Studené války se andělé a démoni nazývali špióni a přeběhlíky - v mýtickém světě na obou stranách Železné opony existoval mýtus o dvojníkovi (dobrý/špatný, vzor/kopie, dvojí/trojí agent). Město, ve kterém se, stejně jako za třicetileté války, ty dva světy křížily, bylo Praha, a právě to Pavla z jakéhosi důvodu zvláště iritovalo.

V prvním případě to byla Praha, jak ji popisuje Gustav Meyrink v Andělu západního okna, Praha, která je, jak říká její jméno, prahem mezi místním a cizím, městem magie a profánnosti, nad nímž se

sklání nahrbený stín císaře-alchymisty Rudolfa II.

V tomto stínu, který připomíná dravce, vidíme postavy renesančních mágů, kteří se přehnali českými zeměmi a dali vznik celým knihovnám alchymie a magie - Johna Deeho a jeho pomocníka Edwarda Kelleye.

V době studené války byla Praha městem stínu, očí, které sledují a uší, které naslouchají, město lidí s falešnými a ukrývanými biografiemi.

Stejně jako měl každý člověk a každá věc za těch časů rozděleného světa svého dvojníka, tak ho měla i Praha. V tomto případě splňoval kritéria pro dvojníka Brusel.

Pro Pavla je modelové město Praha. (Koneckonců cožpak není na padesátikorunové minci napsáno Praha - matka měst?) Jestli je Praha modelem, místem, na kterém se nachází křižovatka pro přechod do ciziny, která může být kdekoliv, to, co eventuální pátrání činí zajímavým, je existence jejích kopií. Když pozorujeme přivřenýma očima Prahu s jejími křivolakými ulicemi, které se setkávají na Staroměstském náměstí, a máme možnost sledovat její stíny a obrysy, vidíme, že je její kopií Brusel, jako konkretizace tohoto modelu, zakotvená v čase.

Při procházce na břehu Sázavy Pavel vysvětloval Vladimírovi, že v době, kdy začal pracovat v aparátu Ústředního výboru, ho neshoda mezi tím co viděl a tím co četl, přiváděla k šílenství. Přemýšlel o tom, že nedůslednost oficiální ideologie představuje tu trhlinu v celé scénérii, ze které vyvěrá její skutečný úkol a smysl - ospravedlňování moci jedné skupiny nad celou společností za každou cenu a navždy.

Ústřední výbor kontroloval věčnou přítomnost a její křižovatky, přičemž nepřipouštěl změnu a tím si zavíral dveře k ústupkům, které by znamenaly nesmělé příznaky jakési jiné budoucnosti.

Při takovýchto úvahách se mu vybavovala výuka z hodin marxismu; emocionální

Vladimír si vzpomíná
na jednu otcovu
příhodu z roku 1961,
kdy pobýval na
měsíčním studijním
pobytu v Tbilisi
v redakci novin „Zarja
Vostoka“. Při té
příležitosti navštívil
také Volgograd.
Jednoho večera se
jeho otec Pavel,
procházel
s bulharským
manželským párem,
jeho kolegy, podél řeky
Kury u zoologické
zahrady. Byl letní
večer, kdy se otevírají
nebesa a lidské srdce,
uvolněné z pout
obezřetnosti, se touží
dotknout velikých
a zásadních věcí.

tón, který jeho chápání moci a kontroly získávalo, pocházel od spisovatele, jehož díla byla v tehdejší Československu zakazována - od George Orwella. Když se nad tou ideologií zamýšlel, pohyboval se ve schématech, která byla zakreslená v jejích rámcích.

•

Otcova vyprávění o Studené válce působila na Vladimíra jako nereálná. Totální kontrola, dvojníci, trojnici, symetrie a zrcadla... Po jejich vyslechnutí vídal na ulicích trosky sdružení tajných agentů, kteří, zaměstnávající se navzájem, zapomněli na okolní svět.

•

Vladimírův otec Pavel Kalivoda pracoval v letech 1961 až 1969 na Ústředním výboru Komunistické strany Československé socialistické republiky, nejprve na oddělení vztahů s ostatními stranami a potom v úřadu pro plánování a analýzu.

Bylo to období, kdy si dva „bloky modernosti“ dělaly nároky na to, aby jeden stejně jako druhý spolky celý svět a které si ho rozdělily na odstupňovanou řadu závislých, částečně závislých a smíšených zemí - „Západ“ a „Východ“ vymýšlely vlastní mytologické plány.

V roce 1961, bezprostředně před Pavlovým příchodem na Ústřední výbor, se ve východní části světa konala porada o oslavě výročí narození Čingischána (narozen 1167).

O ohlasech této konference se dosud diskutovalo v době jeho příchodu.

•

Za těch časů se Biblí v obrazech Studené války na Západě stal Pán prstenů, román, ve kterém vysocí plavovlasí skřítci stáli v čele koalice západních národů proti obludě, která pod vederním zlého čaroděje útočila z Říše zla na východě.

Byl tu záměr, aby se této nové mytologii, která je vysvětlována jako posedlost nacismem (v Hitlerově knize sice představuje zápornou postavu kouzelník Saruman, ale to v diskusi nebylo podstatné), čelilo na stej-

né úrovni. Ustoupilo se však v přesvědčení, že skutečnou odpovědí na mystiku a mytologii je vědecký socialismus, který spočívá na racionálním základě a práci pro budoucnost.

Proto tedy oficiální mytologická kniha Východního bloku, která by čelila Pánu prstenů na sub racionální úrovni, nikdy nevznikla.

Pavel o mnoho let později, když bydlel v Jihlavě, vysvětloval Vladimírovi, že prvním krokem ke zničení socialistického projektu byl cíl, aby Východ nevstřebával nic mytologického tak, jak to důmyslným způsobem dělal Západ.

Celá léta se tedy utěšoval tím, že pravděpodobným důvodem krachu projektu, který ho povýšil, ale i zbavil kariéry, bylo právě toto opomíjení mystického a rigidní pojetí materialistických zásad ve společnosti, které sloužil.

•

Vladimír si vzpomíná na jednu otcovu příhodu z roku 1961, kdy pobýval na měsíčním studijním pobytu v Tbilisi v redakci novin „Zarja Vostoka“. Při té příležitosti navštívil také Volgograd. Jednoho večera se jeho otec Pavel, procházel s bulharským manželským párem, jeho kolegy, podél řeky Kury u zoologické zahrady. Byl letní večer, kdy se otevírají nebesa a lidské srdce, uvolněné z pout obezřetnosti, se touží dotknout velikých a zásadních věcí. Tutěž snahu sdílel Pavel s Bulhary, avšak to, co vyplouvalo na povrch, byly prověřené pravdy těch dní a trápení, že nesmějí vést skutečný rozhovor.

Z otcových příběhů, ve kterých byla vlastní minulost pokrytá tenkou vrstvou společných vzpomínek, vyplýval také důvod jeho výpovědi z Ústředního výboru a jeho stěhování do Jihlavy.

•

Od otce slýchal vyprávět o Ufě, městě na březích Bělé, řeky na jižních svazích Uralu, kde se Pavel narodil, a o nějakém jiném městě, na které otec vzpomínal jen nejasně

a které na Vladimíra působilo jako jakýsi mýtický dvojník Ufy.

Vzpomínal na dědečkovu dílnu, do které vstoupili po jeho smrti. A na šok, který u něho vyvolaly obrazy a makety, ztělesňující jeho nejhlubší sny. Zdálo se mu, jakoby do nich dědeček, neznámý a nezvaný, vcházel a oživoval mlhavé obrazy, na které Vladimír vzpomínal jen tehdy, když se mu znovu zdál sen, jehož děj se odehrával v těchto scénografiích.

Když Vladimír začal v polovině devadesátých let cestovat po Evropě, navštívil Dinant, jedno z měst, které jeho dědeček podle paměti kreslil na makety podle vzpomínek z dětství. V pevnosti, která se tyčila nad městem a jejíž ochoz poskytoval výhled na věž kostelní zvonice a most, který se v pevnosti uchovával celá staletí, se v jednom výklenku nacházel rekonstruovaný výklad o obležení města. Rekonstrukce se omezila na jedinou scénu: vosková figurína ženy v hedvábných šatech vystupuje na stupátko u kočáru, zatímco v pozadí hoří městské střechy. Ta panna představovala milenkou Ludvíka XIV., jehož vojska právě obléhala město.

Vladimír se narodil v roce 1972 v Jihlavě, kde jeho otec pracoval jako referent v továrně na výrobu dveří a oken. Do zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci se z ní dodávala neomezená série stejných dveří ve čtyřech základních rozměrech a dvou základních barvách.

Roku 1980, po smrti dědečka Josefa, pracovníka Filmového zpravodaje v důchodu, se přestěhovali do dědečkovy bytu na Letné v Praze. Stejně jako jeho otec, i Vladimír chodil na gymnázium pod strahovským stadiónem, kde nyní převládá určitý druh hierarchie, jiné než za časů Pavlova dětství. Podle této nové hierarchie byly v módě děti členů budoucí nomenklatury – děti umělců

a ostatních veřejných pracovníků blízkých disidentským kruhům.

Poněvadž Vladimírův dědeček, známější člen rodiny než otec (který v jistém smyslu prožil typický disidentský osud) byl ve světle nejnovější historie zase v podezření, Vladimír s hořkostí vzpomínal na pocit izolovanosti, který ho doprovázel jako outsidera v tomto prostředí.

Vzpomínal na výlet k řece, kam ho Pavel přivedl.

Od prvního okamžiku, kdy v dědečkově dědictví našel modely, začal vymýšlet scénáře, které by do nich umístil. Vstoupil do sdružení přátel vědecko-fantastické literatury a filmů, psal a překládal povídky. Přeložil do češtiny Stand on Zanibar, román o roce 2010, který byl napsán v roce 1968 a který ho stále více uchvacoval, neboť se shodoval s tím, co viděl kolem sebe.

V tomto románu psaném v době, kdy počítače byly veliké jako budovy, se strategická rozhodnutí vyhlašovala předpověďmi, podle kterých se postupovalo, čtením nekonečně dlouhých počítačových analýz, či na základě zpráv, které vytvářeli lidé, za tím účelem speciálně oblečení, nazývaní „syntetici“. Z hlediska něčoho, kdo na jejich straně Železné opony hrál tuto úlohu, v nich Vladimír poznal vlastního otce.

Sledoval reprízy francouzských filmových týdeníků z let, kdy jeho otec začal pracovat na Ústředním výboru. Jedna scéna mu obzvláště utkvěla v paměti. Ukazovala ohromný pokoj s policemi plnými pouzder, které se se ztrácejí až u stropu, který se nachází až ve výšce několika pater. Před policemi, v různých výškách se kloužou lidé na pohyblivých žebřících a otevírají soubory. Komentátorův hlas hovoří s pýchou o nejmodernějším systému archivace na světě.

Vladimír však nevěděl, že tvůrcem filmového týdeníku byl jeho dědeček Josef.

K samotnému rozhodnutí, že bude zaznamenávat své příběhy, dospěl znenadání.

Téhož dne potkal dva dvojníky, lidi, které poznal o mnoho let dříve.

Aniž by o tom uvažoval, začal se k nim chovat jako k jejich archetypům. A oni se k němu chovali jako lidé, se kterými je zaměnil. Když na to pomyslel, otrásl se.

Uvědomoval si, jakou nevolnost v něm vyvolávaly otcovy příběhy ze Studené války. Pochopil, že to, co se stalo s dvojníky, znamená, že na ulici začal poznávat jejich mýtické aktéry – agenty a špióny.

Vzpomínal, jaký údiv v něm vyvolávaly dědečkovy modely. Do jejich scénografií začal projektovat dramata.

Motivy Studené války – dvojníky, paranoiu, epické konflikty – vkládal do modelů měst neexistujících a dávno zaniklých civilizací.

Zaznamenával filmy, které si promítal v hlavě.

Vladimír umístil své příběhy do imaginárních prostorů Východní Evropy a Střední Asie.

Ty příběhy, které oplývaly hojností obrazů z provinčních měst s názvy jako Mari El, Sajanogorsk, Salavat a Ulan-Bogor-Taj, se odehrávaly v jakési době po nás, avšak ne v příliš vzdálené budoucnosti. Technologie toho světa byla shodná s naší – tomu světu předcházela jakási kataklyzma – válka nebo přírodní katastrofa epických rozměrů.

Lidé nosili jména slovanského původu. Zápletky byly variacemi na historická dramata dvacátého století.

Úvodní text o Vladanu Matičovi napsala a ukázkou přeložila Anna Borůvková

K arabá ček

**Masná kuchařka
mistra řezníka
z Nelahozevsi
Antonína Dvořáka
Michal Šanda**

(ukázka)

Prolog

Mohutnému černému býkovi zaškubalo ve svalech, lano ho ale pevně poutalo k železnému kruhu zapuštěnému do dlažby. Nebýt něj, rozmetalo by všechno v dosahu rohů a kopyt na třísky. Řezník vzal do ruky palici. Býk se zapřel zadními nohama. Drž ho! křikl řezník na pomocníka. Potřeboval přiložit pod kotel. Dostat se do varu, aby měla rána patřičný švunk. Rozmáchl se. Děje se tak odnepaměti, a přesto je to pokaždé znova a znova neopakovatelné drama. Omráčený býk se sesunul k zemi. Řezník odložil palici a vzal do ruky nůž. Zabodl ho do býkova krku. Ostří protulo cévy a vyřinul se prudký gejzír horké pulzující krve. Jak srdce ochabovalo a přestávalo bít, proud postupně ochaboval, až nakonec krev vytékala z rány jenom tenounkým curůčkem.

Zabitému býkovi řezník odřízl hlavu. Pomocník přinesl rozporku a společnými silami ho vytáhli na kladce nahoru. Ve dvoře vzadu za řeznictvím bylo slyšet hekání námahou. Když visel býk na rozporce, začal řezník se stahováním kůže. Rozřízl břicho a do přistaveného džberu vykolil vnitřnosti. Nakonec širočinou býka rozsekl podle páteře na dvě polovice a ty přepůlil mezi žebry na čtvrtě.

Hotovo.

Podíval se na hodiny, bylo 8:25. Svižným krokem zamířil na zastávku. Vlaky pro něho byly odreagováním od práce a starostí. Magořina a chorobná posedlost, říkala manželka. Stačilo by vyklonit se z okna a viděl by supící expres Vídeň – Berlín stejně dobře. K svačině mu uvařila kafe, nechal ho ale nedopité stát na špalku a nezdržoval se ani s převlékáním a šel tak, jak byl, v kostkovaném janklu a krví potřísněné kožené zástěře. Na opasku se mu při chůzi klinkalo řemeslo: toulec na nože a očílka. Bytostně potreboval nechat se omýt očiš-

ným oblakem kouře. Jiskry vyletující z komína byly jeho soukromý ohňostroj. Lokomotiva, to je oživlá socha. Hrubá síla se v ní snoubí s precizností dokonale seštelované techniky. V kapse nosil notýsek a do něj si zaznamenával čísla vyražená na tendru. Podle propočtů měla vídeňský expres táhnout lokomotiva 701.

Kde se courá?

Prohodil několik slov s výpravčím, a když vlak nepřijížděl, vrátil se nazpátek do řeznictví vydrhnout dvůr po porážce a zpracovat vnitřnosti.

K zastávce se po kolejích blížil zástup cestujících. Okamžitě se pustili do nebohého výpravčího, jako by on mohl za to, že balvan zatarasil koleje. Trať vede po břehu Vltavy a v kratinkém úseku se zanořuje do tunelu, proraženém v pískovci. Bylo téměř jisté, že dřív nebo později křehký pískovec podlehne otřesům od projíždějících vlaků a dojde ke kalamitě. Na výpravčího se sypaly výhrůžky a po výhrůžkách zase otázky. Jak dlouhé bude zpoždění? Dráhy že by měly vrátit jízdné. Kdosi se dokonce nehorázně dožadoval náhradního fiakru do Drážďan.

Muž s rozevlátým plnovousem, šermující kolem sebe špacírkou, dorazil jako poslední s několikaminutovým odstupem. Handrkování spolucestujících ho ani za mák nezajímalo. Jeho pozornost upoutal kostel. Opticky se zdál být součástí zastávky. Od nádražní pokladny ho odděloval pouze nízký plůtek a pruh trávníku osázený maceškami. Vzal za ohmatanou mosaznou kliku ve tvaru kříže. Vrata do kostela ale byla zavřená.

Otevřeno bylo ale v řeznictví.

Pod nosem mu protáhl obláček vůně. V hrnci bublala čerstvě uvařená polévka. Přestože měl večer v Berlíně dirigovat koncert, nehoda ho nemohla vyvést ze soustředěného rozjímání. Bez něj by berlínští filharmonici nezačali a on to věděl. Navíc nepatřil k lidem, co se hrouť, pokud jim selže dopředu nalinkovaný

Masná kuchařka

mistra řezníka z Nelahozevsi

Antonína Dvořáka

plán. Vlastně byl rád. Během svého života se opakovaně přesvědčil, že mu neočekávaná patálie pokaždé pootevřela nové obzory. Třeba teď tahle polévka. Byla hustá. Správně okořeněná. Snědl jí dva talíře a uvažoval o třetím.

Skrze hovězí dršťky toho dne začalo osudové přátelství mezi dvěma mistry, hudebním skladatelem Johannem Brahmem a mistrem řezníkem z Nelahozevsí, Antonínem Dvořákem.

I

Středobodem veškerého dění je hospoda, stačí zajít na pivo a topografie vsi se tady vyjeví jako na dlani. U kamen na lavici sedává učitel Choura. Snad že se přes den ve škole namluví až až, stává se z něj večer mlčenlivý patron. Obyčejně popíjí fernet a čte si noviny. Dalším samotářem je Rosenhöfer. K němu si nikdo nechce dobrovolně přisednout proto, že je zaneřádný od psích chlupů a ruce má poseté mokvavými kousanci. Vinopalna potřebuje čas od času nové sudy a na sudy zase jsou potřeba kovové obruče. Přirozenou cestou se účetní ze zámku Spritz a bednář Čecil s kovářem Kdýrem scházejí u jednoho stolu. U výčepu je stůl skalních štamgastů. Mezi něž patří funebrák Srba, Marhula z vrchnostenského ovčína, domkáři Kotrč, Froněk, Bulvas a Hanuss a porybný Kochman.

Dneska přišel Dvořák na mariáš o chvíli dřív, aby se s hostinským Engelhardtem dohodnul, jaké maso mu má připravit, až bude býka porcovat. Sice by si radši dal partičku dardy, ale musí vzít zavděk mariášem. Pokud se nenajde nikdo do křížového, hrává ho ve třech s mlynářem Cinybulkou a farářem Němcem. Na dardu se stavuje ve Vepřku u strýce Josefa. Originální figura. Hromotluk, jak se na řezníka patří a přitom mluví ve zdobnělinách: k sulcíčku dáte si vocítek? Proto se mu i Vocítek přezdívá. Ovšemže za jeho zády.

Engelhardt postavil před Dvořáka půllitr a na porcelánový tácek mázl tužkou čárku.

Klišku na guláš, uvažoval nahlas. Do vývaru morkovou kost a štráf pupku. Co kdybych udělal ptáčky?

Zatímco Engelhardt sestavoval jídelníček, šel se Dvořák pozdravit s Rosenhöferem. Měl ho upřímně rád. Moc rozumu nepobral, a proto dělal obecního rasa, v přírodě se ale vyznal jako nikdo. Přivydělával si načerno čizbářstvím, křivky a zvonohlíci a konipasové šťebetající v klíčkách pověšených na hambálcích v kuchyních, byly od něho.

Nebo ne, to bude stačit, rozmyslel se Engelhardt.

A co oháňku?

Jo, tu si vezmu. Udělám ji zadělávanou s chlupatýma knedlíkama.

Krom vzájemně výhodných obchodů pojilo Engelhardta s Dvořákem ještě jedno mocné pouto. Bylo před půlnocí. Na zámek přijeli dva pod obraz nacamraní fabrikanti, aby pokračovali ve flámu, který započali v hotelu Savoy na Hradčanech. Jejich vozkové se ubytovali u Engelhardta. Koně odvedli do stáje, avšak při vypřahání převrhli do slámy petrolejku. V prázdné hospodě už

Antonín Dvořák

zůstali jenom mariášníci. Červené eso dodá. Jako z udělení se hrál samý betl a durch nebo se karty skládaly a poctivá flekovaná hra ne a ne přijít. Na předem marné pokusy hasit požár nebyl čas. Ze stáje oheň přeskočil na kůlnu a od ní vzplála střecha. Engelhardt popadl kasírtašku a ostatní vzali, co jim zrovna přišlo pod ruku. Kohout k pípě, židli. Cinybulka se skrz plameny natáhl pro lahev konušovky, kterou svorně vypili, hledíce na dýmající spáleniště. Engelhardtová z hořícího domu zachránila peřiny a teprve teď si s hrůzou uvědomila, že nikde nevidí kolébku.

František, kterého kdysi coby novorozeně Dvořák zachránil při požáru, byl jeho druhá ruka. On držel při porážení lano a vymíchal v konvi krev, aby se nesrazila a po porážce odnesl hovězí čtvrtě do sklípku. Před bouráním musejí v chladu vyžrát.

Ráno obestíral řeku mlžný opar. U kamenů vyčnávajících na mělčině z vody se dělaly kroužky. Oukleje a další drobné rybky sbíraly na hladině líhnoucí se jepice. Tu a tam se ozval hlasitý šplouchanec, jak lososi vyskakovali z peřejí ve snaze dostat se přes hranu jezu. Slunce už ale mlhu dávno rozehnalo a popostoupilo po obloze vzhůru. Pálící paprsky se opírají do úvozu lemovaného rozkvetlými lupinami. Dvořák si rukávem otřel krůpěje potu na nose a počkal, až Goliáš označuje kmínek plané trnky. Na psa měl štěstí. Vzpurný dobytek přiměl k rozumu několika ostrými štěknutími a snad by ho i sám dovedl až do řeznictví. Goliáš. Nomen omen. Přitom když mu Dvořák jméno dával, bylo to štěně, co se vešlo do dlaně.

O posvícení se dohodl se sedlákem z Chvatěrub, že si od něj vezme tele. Řezníka mistrem nedělá, jak umí porážet nebo porcovat, ale jestli dovede dobře a přitom poctivě nakoupit. Základem je vyvést dobytek z chléva, tím celý ten složitý obřad začíná. Úzké prostory zkreslují odhad. Zároveň se ukáže, jestli zvíře nekulhá nebo nevěší hlavu. Dvořák téměř nikdy nekupoval na váhu, a přestože odhadoval od oka, sešel se s váhou plus minus deset liber a to ještě bylo otázkou, jestli rozdíl vznikl jeho nepřesností v odhadu nebo zda prodávající nepoložil špičku boty na decimálku. Dobytek se poměří rameny a následně se odhaduje, jak je zmasilý. Řeznických hmatů existuje řada a zkušený řezník ucítí vybouleniny způsobené nastřádaným lojem. U telete se váha zjistí jednoduše potěškáním. Dvořák sedlákovi důvěřoval, že nebude nakrmené. V začátcích se mu několikrát stalo, že místo masa za drahé peníze koupil trávu. Nicméně platí: důvěřuj, ale prověřuj. Z domova vyrazil brzy po ránu a teď bylo k poledni. Jeho loudání mělo svůj důvod, který se objasnil, jakmile vešli se sedlákem do chléva a tele zabučelo hladu. Dvořák se spokojeně pousmál.

Nadzvedl tele a vyřkl svůj soud:

260 liber.

Plácnutí rukou koupil stvrdilo.

¶¶¶

Dvořákův rajón byl ve vesnicích v údolí podél Vltavy. Chvatěruby, Lobeč, Hledsebe, Všestudy, Mlčechvosty. Čas od času zašel i do Kralup. Byly tam sice dva řeznické krámy, ale v chalupách na okraji města skoro každý vykrmoval vepře pro sebe na zabijačku a druhého na prodej. Dvořákovi se podařilo koupit sádelnatou prasnici.

Na rynku rozestavěli kočovní loutkáři pimprlové divadlo. Sbité bylo z bedýnek od syrečků, jinak ale mělo všechno, co má mít divadlo opravdové. Dokonce i oponu a nad ní nápis Náš rod sobě. Komediantství se dědí z generace na generaci, stejně jako se v rodu Dvořáků dědila řezničina. Děd Jan, otec František, strýcové Jan Křtitel a nebožák Vocítek, všechno to byli řezníci. Jenom bratr Adolf od fochu zběhl a dělal strážníka ve Veltrusech.

Principál zatroubil: Tramtará! Opona se rozhrnula. Kulisám vedl plápolající oheň pekelný. Principálové děti s tvářemi načerněnými viksem na boty předstoupily před diváky, způsobilně se uklonily a zapěly:

Koho si to bratře neseš?

Co to znamená?

Čert vyřezaný z lipového špalíku si povzdechl:

Ach ouvej!

Nohy už mi nechtěj sloužit.

Na čertových zádech seděla obkročmo Káča. Pronikavým ječákem zakrákorala cosi, co ani vzdáleně nepřipomínalo operní jako árii:

Hnáty tě bolí už, dobře tak na tebe,
ničemo, darebo, já ti dám podvádět,
zámek mi slibovat, táhnout mě do pekla.

Však já se nebojím, s krku ti nepůjdu,
zas mě tam odneseš, odkud's mě vylákal.

Já sama netrefím, nač se mám trmácet?

Když's mě sem přinést moh', odnes mě zpátky zas!

V čertovi to zachrastilo, jak kdosi neohrabaně zatáhnul za nitě. Na schůdcích maringotky byl nachystaný klobouk, do kterého se bude po představení vybírat. Dvořák do něj hodil groš. Za víc ta fraška nestála.

V převoznické boudě visela nade dveřmi podkova pro štěstí. Kolem ní se blyštily stříbrné mince. Prastarý převoznický zvyk se dodržuje a první výdělek v sezóně se pokaždé přitluče na futro. Dokud Vltava nezamrzne, je na přívozu mezi Nelahozevsi a Lobečkem služba ve dne v noci. V boudě má převozník žíněnou matraci na

spaní a železná kamínka, aby si měl kde ohřát jídlo, víc nepotřebuje. Když Štros sloužil v armádě, měl mnohem míň. Flintu s bodákem, tornistru a na sobě zablácenou uniformu. S c. k. pěším plukem č. 11 Jiřího prince Saského prošel bitvou u Melegnana a svoje převážené častuje neuvěřitelnými vojenskými historkami. Je to s podivem, ale nikdo od něj neslyšel vyprávět tentýž příběh dvakrát. Na lobečském břehu zazvonil zvonec. Štros vyšel z boudy, a když uviděl Dvořáka s prasnici a Goliášem, začal si sumírovat vyprávění o toulavém psovi, který se v Lombardii dobrovolně připojil k pluku. Nastala ukrutná řež. Obklíčené předsunutě hlídce došla munice. Schovali se za zdí u statku. Zvenku od zahrady je ostřelovali sardinští. Velitel pluku pozoroval bezvýchodnou situaci z nedalekého návrší dalekohledem a už se v duchu se svými muži loučil. A tu do muničního skladu vběhl hrdiný pes, a jako by byl pominutý, začal o překot polykat patrony, dokud jich neměl plné břicho. Prosmýkl se mezi svištičímí střelami a doběhl ke statku. Od velitele dostal po bitvě obojek a na něm bylo připnuté vyznamenání Signum laudis.

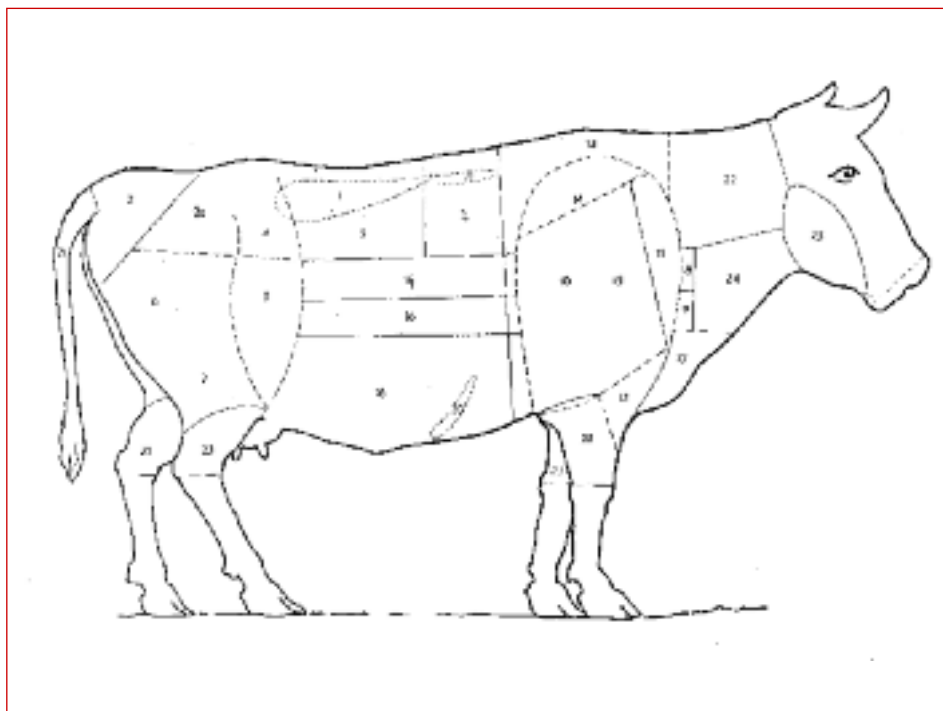
Hovězí

Po vyzrání masa dělí se v krámě řeznickém každá čtvrt na části menší. Zadní kýty od předních aby se rozlišovaly, neboť tvoří zadek lepší druh masa a tedy dražší předku; při dalším dělení se bere zřetel k tomu, aby se maso na pečení svíčkovou řádně oddělilo, a kýta od slabšího masa, na roštěnku určeného, se odřízne. Má-li se některá část masa připravit k uzení, dělení se nejlépe provede prosekáváním. Páteř se nerozsekne, nýbrž celá vyndá tak, že se po obou stranách od žeber odsekne a maso se vyřízne podle paprskovitě seřazených šlach. Oddělená přední čtvrt na hák zavěšená se pak takto rozdělí: oddělí se šlach zebra uvnitř pokrývající, která se dá dobře do jaternic

použití. Vyřízne se plec a na zevnější straně se nožem nařízne maso nad žebry, aby proříznutím žeber stejné široký kus se oddělil. Žebra se na špalku pilkou přerežou a k prodeji určené maso se podle váhy rozseká. Při prsní straně se vyřízne celé hrudi v rovné šířce až 30 centimetrů. Plec se pak dělí na čtyři díly; dva díly horní tvoří malé plecky, a zbude plec střední a plecka dolejší. Zadní čtvrt se očistí od vnitřního loje, kolem ledvin nahromaděného, a ledviny se vyjmou. Po oddělení svíčkové se celá čtvrt na dva díly rozsekne a kýta od boku a roštěnky se oddělí. Roštěnka se v celosti od boku odřízne v šířce asi 20 centimetrů. Z roštěnky se vyjmou zbylé částky žeber. Z kýty se vyřízne v kloubu kost a rozdělí se i tato na špalku, kam se položí vnější stranou na vrch. Při masu určeném pro odběratele je potřebí toto tak rozdělit, aby v jednom dílu jako v druhém byl stejnoměrný podíl kostí, které ovšem při roštěnce a svíčkové být nesmí. Hlavní dlouhé kosti je lépe pilkou rozřezávat, nežli sekat, aby třísky kostní do masa nevnikly, což je jeho jakosti na újmu. Kostí z masa vyndané se od částic masových na nich přirostlých nožem očistí, a odřezků možno uzenáři při přípravě salámů použiti.

- 1 svíčková
 - 2 špička, 2 a) květový šál
 - 3 roštěnec (šus nízký)
 - 4 malý ořech (květový)
 - 5 velký ořech
 - 6 vnitřní špalík (šál)
 - 7 vnější špalík (podšálí)
 - 8 žebro vysoké
 - 9 žebro holé
 - 10 plec (plec velká)
 - 11 kužel (plec kulatá)
 - 12 klín (husička)
 - 13 péro
 - 14 plecový štítek (plátek)
 - 15 plec střední (loupaná lopatková)
 - 16 žebro nízké
 - 17 hrudí
 - 18 pupek (bok)
 - 19 veverka
 - 20 oponka
 - 21 oháňka
 - 22 krk
 - 23 klížky
 - 24 podkrčí (štych)
 - 25 líčko
- Vedlejší části: 1 ledvinky, 2 mozek, 3 jazyk, 4 játra, 5 slezina, 6 srdce, 7 plíce, 8 brzlík, 8 dršťky, 10 lůj, 11 vemínko, 12 býkovky (varlata), 13 tlama (mulec)

Schéma bourání hovězí

Několik vybraných receptů

Carpaccio

svíčková
rukola
parmezán
balsamicový ocet
pepř

Jako první začal carpaccio připravovat Giuseppe Cipriani, krátce poté, co si roku 1931 otevřel v Benátkách legendární Harry's Bar. Název dostalo podle malíře Vittore Carpaccia. V tomto baru vznikl rovněž koktejl Bellini, prosecco se šťávou z broskví, oblíbené pití Ernesta Hemingwaye, Sinclaira Lewise nebo Orsona Wellese.

Maso ze středu svíčkového šálu nakrájíme na plátky a mezi kuchyňskou fólií rozklepeme dotenka. Na talíř rozložíme listy rukoly a na ně poskládáme plátky masa. Ochutíme několika kapkami olivového oleje a balsamica. Osolíme, opepříme. Dozdobíme hoblinkami nastrouhaného parmezánu.

Tatarský biftek

svíčková, husička, ořech
vejce
šalotka
dijonská hořčice
kapary

Vývoj chladniček a mrazniček umožnil restaurátorům podávat pokrmy ze syrového masa. V roce 1921 vytvořil už zmiňovaný Auguste Escoffier biftek z mletého hovězího s omáčkou à la tartare – hořčice smíchané s vaječným žloutkem.

Syrové maso naškrábeme nožem a promísíme s vaječným žloutkem, nasekanou šalotkou, kaparami a dijonskou hořčicí. Podle chuti můžeme ještě zakápnout koňákem. Servírujeme s horkými topinkami.

Španělské ptáčky

vysoký roštěnec
hořčice
špeku
párek v jedlém střívku
vejce
okurka
cibule

Proč španělské ptáčky? O tom se tradují rozličné legendy, nejznámější je ta, že název pokrmu pochází ze dvora císaře Rudolfa II., jehož matka Marie Španělská si na císařský dvůr přivezla kuchaře ze své domoviny. Jiné prameny hovoří o pravděpodobných kořenech v kuchyni židovské. Faktem je, že se španělským ptáčkům podobá rolka známá ve Francii coby paupiette. Poprvé byla její příprava popsána v kuchařce La nouvelle Cuisine, vydané roku 1742 v Paříži. V Nizozemsku existuje obdobný pokrm blinde vink – slepá pěnkava.

Maso nakrájíme na plátky, naklepeme a potřeme hořčicí. Jednotlivé plátky poklademe pokrájenými kusy párků, špalíky špeku, sterilovanou okurkou a rozpůleným vajíčkem uvařeným natvrdo. Zavineme a spícháme párátkem. Ptáčky naskládáme společně s cibulí do pekáče, podlijeme a dáme do rozehráté trouby. Po cca 10 minutách teplo tu zmírníme a dopékáme za občasného polévání masa vypečenou šťávou cca 45 minut. Po změknutí ptáčky vyjmeme, výpek zahustíme jíškou a dochutíme hořčicí.

Příloha: rýže, houskový knedlík

Svíčková Wellington

svíčková
listové těsto
šalvěj
tymián
bazalka
vejce

Původ světoznámého pokrmu Beef Wellington je nejasný. Údajně je pojmenován po Arthuru Wellesleym, 1. vévodovi z Wellingtonu, který roku 1815 porazil v čele spojeneckých vojsk v bitvě u Waterloo Napoleona Bonaparta. Zlé (francouzské) jazyky tvrdí, že svíčková v této úpravě připomíná vévodovy holínky.

Do svíčkové vetřeme směs bylinek s worcesterskou omáčkou a olivovým olejem a necháme odležet. Maso zprudka opečeme a necháme zchladnout. Rozválíme listové těsto, maso do něj zabalíme, pomašlujeme rozšlehaným vejcem a pečeme v troubě vyhřáté na 180 °C cca 30 minut.

Příloha: pečené brambory ve slupce

Chili con carne

kýta
červené fazole
rajčata
cibule
česnek
cukr
sladká paprika
chilli papričky
pepř

Chili con carne je považované za erbovní jídlo Texasu. Údajně vzniklo v 19. století v jižanské armádě, nezapře v sobě ale bezprostřední inspiraci mexickou kuchyní. Sušené hovězí a fazole se z praktického hlediska ideálně hodily na dlouhodobé skladování při pobytu vojska v přírodě, kde byl k dispozici dostatek čerstvých divoce rostoucích paprik.

Zvlášť v hrnci uvaříme předem namočené červené fazole. Maso umeleme nahrubo a dáme na pánev ke zpěnění cibulce orestovat. Přidáme rozsekaný česnek, sladkou papriku, chilli papričky, pyré z rajských jablek, cukr, pepř. Přilijeme vývar. Nakonec vše smícháme s fazolemi a ještě cca 5 minut vaříme.

Příloha: tortillové placky

Hanger steak

veverka

Přes poněkud zavádějící pojmenování veverka jde o hovězí maso, konkrétně o svalový úpon bránice. V dřívějších dobách si řezníci při boudování ponechávali veverku sami pro sebe, proto byla známa také jako řeznická panenka.

Ke steaku, klasicky pečenému na grilu, si připravíme ostružinovou omáčku: hrst ostružin, máslo, cukr, balsamický krém a tymián zalijeme vínem a necháme zredukovat.

Příloha: zelené fazolky se slaninou

Hovězí na provázku

roštěnec
hovězí vývar

Recept pochází z francouzské kuchyně, jak už napovídá originální název boeuf à la ficelle. Můžeme si jím zábavně a chutně zpestřit dlouhé nedělní dopoledne u sporáku.

Roštěnou pokrájíme na kostky a převážeme. Z konců provázku vytvoříme poutko k navléknutí na vařečku, případně je můžeme přivázat k uchu hrnce. Maso ponořené do vroucího vývaru se okamžitě zatáhne a šťáva zůstane uvnitř. Pojídáme ho okamžitě po vytažení z hrnce na prkénko, osolené mořskou solí.

(Kniha Masná kuchařka mistra řezníka z Nelahozevsí Antonína Dvořáka vyjde v září v nakladatelství dybbuk)

K

arabá

ček

Praha

Robert Wudy

Robert Wudy

Robert Wudy
(13. 4. 1977, Praha) je
pravnukem pedagoga
a spisovatele Karla
Bohumila Hájka,
prvního ředitele
pražského Městského
sirotčince. Z otcovy
strany má irské,
německé a ruské
předky. Po absolvování
gymnázia byl zaměstnán
v knihovně Akademie
věd, v současnosti
pracuje v knihkupectví.
Žije v Praze. Dosud
publikoval v časopisu
Tvar (9/2016).

I. Říjen

Veliká černá kočka přechází na druhý břeh
páchnoucí ulice. Zastavuje se. I kouká,
jak kloužu po mastné dlažbě tam a zpět.
Kočičí hlavy vykukují ze země a tváří se
zcela stejně jako veliká černá kočka, která
se zlým úšklebkem ladně mizí mezi domy.
Kočičí hlavy zalézají. Je úplněk a já zpívám:
„Nerost, růže nerost, zaléván svitem,
kámen dal květ. Myšlenka, růže myšlenka.
Zalévána krví, tkáň dala květ.“ Pod stříbrem oblohy
má krev stydne a převozník Karl Kaiser
s kamenným výrazem propojil hemisféry.

II. Listopad

Vladislavský sál. Oficiální demonizace. Já ale
dlouho naslouchal mýtům. Přímo u pramene
v křivulích ulic tichých a průhledných. Dlouho trvalo,
než jsem na to zapomněl. Dlouhý čas
neměl jsem tušení. Až dnes jsem si vzpomněl,
že slyšel jsem mnoho o těch dvou. Kouzlem opředených.
Pepíček a Mařenka. Žily byly dvě děti. Krásné jako
právě utržený fíkový list. Rostly. Sílily. Až jednou
zahořely k sobě láskou a byla slavná svatba.
A jak to tak bývá, narodilo se dítě. Chlapec.
Od počátku mocnější než zákony fyziky. Rodiče utekli
a v temném lese zabloudili. Jako v šílené hlavě.

III.**Prosinec**

Stál tam s černými slimáky místo očí. Zlý. Vypelichaný.
 Slepé chlupy trčely mu z těla jako zobáky mrtvých vran.
 S aurou pekelného zápachu. Chladnokrevně živý. Rozkročený
 mezi psí bídou a psí nouzí, čekal, až smrt nasadí mu obojek.
 Némý Měsíc měl oko dokořán. Slepý pes, přivrácen jako
 temná slunečnice, drásavě vyl a stával se vlkem,
 aby slepotu jako vzteklinu roznesl přes devatero hor
 a devatero řek. Aby Pepíček a Mařenka na první pohled se nakazili.
 Aby oslepli. A řeka vzlétla jako pták a spadla zpět jako déšť.
 A v prázdném korytu stromy rostly jako z vody. A Slunce
 spálilo mosty a duha objala kraj. A klenby lebek plnily se mraky.
 A stromy dosáhly oblohy. A co vzlétlo jako láska, spadlo zpět jako smrt.

IV.**Leden**

Někteří lidé vůbec nejsou lidé. Já jsem město.
 Žiju jeho život. V ulicích mé noční hlavy mrzne vzduch,
 voní led a praští na bezesnou noc. Lampy jsou hvězdy
 a hvězdy lampy. Světelná staletí skrytá kdesi ve tmě.
 Dva hrady. Sto věží. Hlavní žláza Vltavy. A nervů tolik,
 že nikdy všechny se nespojí. Černé lekníny a šedé jazyky.
 Spánek Petřín, jako řešeto prostřílen šípy, opět krvácí
 a lesní ptáci sezobaly drošky. Mé sladké děti vydané
 soli svých ran, v odloučení, každý sám napospas.
 A jejich syn, Odpoutaný Ježíš, svůj kříž odhodil v dál.
 Jako každou noc ta jeho pýcha, co nepředchází pád,
 ale nové nanebevzetí, do nebe dole v haleloji.

V.**Únor**

Franz řekl, abych všechno zničil, ale já neposlechl.
 A šerpové povstali ze Škodolibosti. Celkem dva.
 Zmatení rarachové, zmatení, a přesto zcela přesní,
 podle pravidel úhlavně nepřátelských k člověku.
 Pomocníci. Ano. Jsou tu, aby pomáhali. Snad jen
 vzpomínky mohly by vyvolat pocit, že to je krásné.

Obíhají pána jako horkou kaši, mistři záminek a zmatení.
 Jejich konání je chaos. Zavádí do úzkých, zas a znova
 nesnesitelně ničí. Je to zvůle, nesnesitelně ničí, vytržená.
 A tak výstup na horu nevypadá jako výstup na horu.
 Vrcholně nejasná golemovitá abstrakce těžce téká
 ve vnější skutečnosti jako základní kámen všech úrazů.

VI.**Březen**

Chvíli vše je nehybné, než neon zmocní se kuželů tmy,
 než neon vzplane a světelné louže spojí se v moře za bouře.
 Oči přecházejí spektrem. Dnes v noci, člověk už není sám.
 Lustr města visí ve tmě, pomrkává svůdně, mluví jasnou řečí.
 Přes den zhasnutý jako upír, teď saje elektrickou krev.
 A domy, v základech čekají, až opět přijde nepokrytá noc
 a v koláči z vraních ok své město omámí. Jako v temné tůni.
 Pak domy, ulice roztavené, pak domy se pohnou v základech.
 Jen co kapitán hmoty jim vštípí cíl, ony v tichosti a řádu
 temnou tůň vyplují tam, kam mají plout. Aby, než den vstane,
 vše zchladlo v nový tvar. Aby, až lidé vstanou do dne,
 domy, jakoby nic, mohly čekat v základech.

VII.**Duben**

Přišel den smrti Pepíčka a Mařenky, zemřeli svorně
 jako dokonalí milenci, jednou smrtí, vzletnou a zlou.
 A že hvězdy nepadají daleko od oblohy, stalo se to rychle.
 Mařenka ukousla z jablka, až stříbrná šťáva polila řeku pěnou.
 Vzala Pepíčka za ruku a běžela s ním neviditelným městem.
 Své slepé důvěry vložené do druhého, obě děti za bílého dne
 vstříc nástrahám ve tmě tančily a necítily strach.
 Lidé kolem jdoucí báli se moc. Oči plné velkých obav
 zakrývali si rukama. Něco je lákalo rozběhnout se.
 Říct ano tomu tanci. Poslechnout vábení těch dvou.
 Váhali. Pak oči odkrývali. Ti dva nikde. A tak šli si po svých.
 Pepíček a Mařenka v tu chvíli už byli mrtví.

VIII.**Květen**

Vyschla hudba. Na pramen sedla žába. Trudná
a popelavá. Než přiletěl princ na bílém listu
a rozehrál něco, pod čím rozum zůstal stát.
Plaché oči, pasoucí se v Jelením příkopu,
vzhlížejí k velkému bělmu úplňku, jak směle se koupe.
Dokonale kulový šém na svém místě v Brusnici,
náměsíčný, nahý a slepě vládnoucí všem očím.
Pak: odliv. A opět: příliv. Stále dokola jako táhlý dech.
Sluneční Wolf třepetá křídly vysoko nad tím
jako tón z čistého ticha, jeho prsty jsou paprsky
a jeho hlava zevnitř je nelidská, spaluje hélium a občas
ulevit si musí pitvorným chechotem a douškem vína.

IX.**Červen**

Otevřela se země. Spodní ohně vytryskly - faust! -
jako příkré zřídlo, co nepadá zpět. V tom domě,
kde stěny mají uši. Dunivý hřmot, jak drcený mramor
od ucha k uchu cizí tlamu roztáhl pro bídný křest ohněm.
Smrtelník, co tam už chvíli stál a dloubal se v nose,
v nitru pocítil jinou cizí tlamu: strach. Potom obě tlamy
spojily se v smrdutém políbení - faust! - a země se zavřela.
Ale kdo je ten muž, co kráčí kolem, jako by se nic nestalo?
Není vidět tvář. Jsou slyšet jeho hlasy, a že jich má dost,
celý sbor šílených hlasů, překotných a vykotlaných,
syrové zvuky a do toho slova, vyhaslé hvězdy jeho přání.
A hvězdy na obloze... drží se, jak mohou - jen teď nespadnout...

X.**Červenec**

Jako mnich, jehož pokání nebere konce. Jako jezdec,
jehož únava nebere koupel. Jako pták, jehož klec je on sám.
Ahasver. Na dně srdce má kámen. A věci, co hledá, nenajde.
Šťastní andělé to vidí, smutní, a jejich slzy prší jako noční déšť.
Ahasver ometá se kolem jako chromá kometa a hlavou
létá mu smrtihlav. Jmenuje se Rudolf. Bludný Rudolf.

Jde chodbou už několik století, v sobě má kletbu a za sebou
neviditelné nánosy času, jemně se táhnoucí pavučiny pomatenosti,
v temném cyklu, s puchýřem na prstě, s bolákem, který
roste do velikosti balónu, ale naplněn věčným hnísem,
nikdy nevzlétne a neopustí tuhle hroznou chodbu, chodbu
vedoucí odnikud nikam, tu tmavou chodbu jeho domova.

XI.**Srpen**

Kukačka v parku kuká své: „Baroko... Rokoko...“
Vrabci si šeptají, že Pepíček a Mařenka nezemřeli.
O jejich synovi mlčí. Neříkají, že ohniště města
špatného nepálí. Odpoutaný ubírá se ulicemi myšlenek
až k tichému hysterickému jádru, vidí klavír z luskajících prstů
v baru, kde zavřeli před pěti lety a kde jsou stále hosté
jako v zahulené placentě. Vidí prsty nořící se do kaviáru,
vidí prsty, které ukazují jeho směrem, jako by ukázat na něj
bylo možné. Vidí město, drahé město, co nebrání se ničemu.
Roztahuje ulice a vábí k rozkoši této noci. Smích.
Strom života hluboko v oblacích nese své plody,
nese klíče k odpovědím na otázky, co nikdo nepoložil.

XII.**Září**

Nové časy mají budoucnost. Ale podzim
nestrpí, aby změnilo se víc, než je možné.
Věci si žádají svůj čas. Roky. Nebo vteřinu.
Obr s jedním okem dal postavit hladové domy.
A právě dnes v noci v jednom z nich
narodil se Pepíček. A v druhém nedaleko
to samé udělala Mařenka. Obyčejný zázrak.
Sluneční Wolf tam byl. Vznášel se nad tím
jako požehnání. Ostatní drželi se stranou.
Odpoutaný, na lůžku kdesi v daleké zemi,
umíral na rakovinu srdce. Skoro jako v budoucnosti.
A Pepíček a Mařenka rostli jeden pro druhého.

K
arabá
čekHolešovickým
přístavem
Ivo Fencel

Jiří Šalamoun (*1935) v čase mého dětství nakreslil i specifické obrázky do knížky *Pan Tau a tisíc zázraků*, a to touto metodou. Vybral vždy úspornou sentenci z Oty Hofmana a zilustroval pouze ji. Zato sadou pohledů. Příklad? Třeba věta *Opice se opičily úplně zbytečně*.

V prvním vydání (1974) *Taua* tyto pestré sady ještě najdete, v druhém, připomínám, už nikoli. Tam jsou jenom více i méně banální barevné fotky z televizní verze. Tedy seriálu.

Byl to nejúžasnější dostih mé jezdecké kariéry, zní jiný takový úryvek. Díky malíři vygeneroval chuchelsky působící kolekci kreseb. A slogan *NASA určitě věci tají?* Pro změnu nás vystřelil do kosmu a (tehdy překvapivě) ne s Rusy, nýbrž s Američany.

I dál si kniha vede půvabně, ale nejvíc ale mě (a mou o dva roky mladší sestru Evu) uhranul výrok *Šel jsem se projít Rotterdamským přístavem*. Snad proto ani po víc než čtyřiceti letech nebudu tajit, že se opičím (jako Šalamounovy opice), když si to šinu do pro změnu do přístaviště holešovického. Aspoň na pár hodin. A trasu (kružidlem) odpíchnu až od ústí Letenského tunelu.

Jdete-li se mnou, první pitominou a překážkou na cestě poutníkově je chumel komunikací u Hlávkovy mostu. Tím naštěstí odrazování končí. Dál smíte bloumat. A můžete i těsně podle hladiny Vltavy. Dokud se vám do cesty nepostaví pitomina druhá alias zpuchřelý plot a za ním (jedová?) chýše. Přesto si to sypete blíž a máváte rádi chlapci na pramíčko. Od řeky ale utíkáte po zarostlých schodech. Je nad nimi chodník, vede podle toku a po chvíli za-

se slezeme ke korytu. Dosti však plků. Charakterizujme Holešovický přístav.

Tedy sen? Ale ne. Doplácali jsme se do reality i okolo několika bezdomovců a povlávajícího prádla na šňůrách. Holešovický přístav však zvlášť nováčka tady oslní.

Vadu ovšem odnedávna má. Pozbyl soukromí. Jak to? Ve výšinách se buduje hned triem jeřábů (po kterých nejlépe uměl šplhat chrabrý Fantomas), a zatímco spolu tito borci šermují, na protějším břehu laguny je řadu let už nově postaveno. Bydlíte-li v oněch domech, můžete přímo z okna shlížet... takřka lodím do břicha, což... Což bych jako jejich kapitán či majitel nepovažoval za příjemné, ba stalo by se mi to vbrzku peklem. A ne?

Usínal v útrobách lodi s dívkou pod podobným dozorem. Ale třeba přeháním.

A když jsem ta místa prolézal, nedokázal jsem nesnít o jejich minulosti. To jste se ještě mohli motat parným létem nikoli pod dozorem, nýbrž hluboko pod sluncem - na těch vyprahlých palubách. Světe Pozorovatelů, kde jsi byl? Jak snadno bych tenkrát šlohl celý parník; ale běda, už to neudělám a pryč a pryč je všecko. I ty sběrný šrotu ostrážiti a dneska tu z jedné strany na vás huláká budovatel paneláku ve žluté přílbě a odnaproti z okna vás pozoruje jakási Mona Lisa. Či prostě rodina. A koukání nelze zatrhnout, i když už mnohým třeba zevšednělo, a sám bych podobný výhled bral. Celý večer se dívat na malý přístav i s novým jeho životem (což sním) a střídavě s tím zraky zdvíhat k členitému obzoru, až kams za nejvzdálenější od-

sud břeh Vltavy, kde... Kde snad dnes vážně rostou hory i s domy na hřebtech.

Anebo se sebrat a šup dolů před vlastní dům a do noci. Na molo, tu přístavní promenádu. A počínaje už prvním poschodím tu každý dům vyčnívá jako převis a prahne snad pokračovat v růstu nad vlny a neviditelné dno řeky vyhloubené kdys korečkovým rypadlem firmy Vojtěcha Lanny. Vy ale už kráčíte po nábřeží a budova někdejší celnice (má členitou fasádu k řece) je proti tomu vašemu vysokému hnízdišti najednou prťavá.

To skála vašeho domu ne, ráno i večer má zvláště narudlou barvu a převyšuje ji pouze devatenáctipatrová věž sebevražedně pojatého Majáku (2003).

Vrátíme se ale a v jednom zakázaném místě se dá seskočit z betonové zdi do obřího dvora v čele přístavního bazénu. Ten je tři čtvrtě kilometru dlouhý a spí tu napříč kytovec. Ale ne. Loď. Bokem ji sem ještě ne plnou tajů vytáhli kdysi na lanech a ona duní, když do ní klepete, a trpí na suchu. Chudá však není. Ona není bytost.

A zatímco se zabýváte úvahami, jak povolit motouzy, abyste ji přesto vrátili svobodě Vltavy, něco se děje. Zase vás brní podbřišek z očí oken. „Ó, vlasti má a Morávku! Jaké to asi bylo, když ještě Holešovice prostě končily činžáky?“

Jaké. Činžáky dnes zůstaly v dáli. Je to od nich k vodě dál. Zdalipak tedy na palubách vládlo větší soukromí?

Vlastně nevím. Ale chápu, že Holešovický přístav je podstatně menší než ten Rotterdamský a že i česká NASA „určité věci tají“. Pod vodou. V pravé podobě zdejší věci koneckonců ochutnáte leda s tou podmínkou, že se k laguně všech lagun budete pravidelně vracet jako nějaký polapený Ahasver.

A ona je záliv, ale záliv je to snad tenčí než dnes jeřáby nad ním. Už klesáme pod hladinu a do řas a šumí vody, začíná pršet a něco prastarého a snad nerozžvýkatelného tu dál bují v kontrastu s mrakodrapy modernity. Bují i klesá. I tady by se našla bahnitá atmosféra příběhů Howarda Phillipse Lovecrafta, ale přístav v reálu vystavěli mezi roky 1892–1910.

Loď ještě někdy zatroubí, ale možná se nám to jen zdálo a šlo pouze o trubky té vzdálené minulosti horizontál, zatímco aktuálně panují vertikály. Skupině zájemců víc vysvětluje architekt Zdeněk Lukeš v roláku. A máte-li štěstí a zasunete se do kapsy času, potkáte i jiné lukeše. Třeba Františka Běhouka (1898–1973), to ryzí dítě holešovického přístavu, jehož tatík byl machr a ovládal bagr. Jím i budoval nábřeží. František ne, ale den co den pobíhal u Vltavy. „Severák, při kterém mrzly uši, nepřicházel od Letné, ale od severního pólu,“ vzpomíná.

Snad o něco reálněji nedaleká místa vnímal zmíněný Jan Morávek (1888–1958) v *Lidech od vody* (1955), i když ten koukal z protější Libně. A jinak? Stejný malý svět Jana Drdy (1915–1970) najdete v zapomenuté knize pro děti *Jednou v máji* (1958) – a jistěže také v *Němě barikádě*. Neboť Drda žil v holešovické ulici U Pergamenky.

Nelze, než připomenout i nedalekého zázračného převozníka, jenž přepravoval z Purkrabského přístavu do Troje, Vítězslava Nezvala; jeden čas takřka denně. Ale tím se přístavu jako na nějakých zbytečných dostizích dneška už vzdalujeme okolo staré továrny doktora Zátky a po vlečce i pod mosty a dál a dál a za pomoci lávky se dá koneckonců dojít až do Rotterdamu.

Tedy do ZOO.

Loď ještě někdy zatroubí,
ale možná se nám to jen
zdálo a šlo pouze o trubky
té vzdálené minulosti
horizontál, zatímco
aktuálně panují vertikály.
Skupině zájemců víc
vysvětluje architekt
Zdeněk Lukeš v roláku.
A máte-li štěstí a zasunete
se do kapsy času, potkáte
i jiné lukeše. Třeba
Františka Běhouka
(1898–1973), to ryzí dítě
holešovického přístavu,
jehož tatík byl machr a
ovládal bagr. Jím i budoval
nábřeží. František ne, ale
den co den pobíhal u
Vltavy. „Severák, při
kterém mrzly uši,
nepřicházel od Letné, ale
od severního pólu,“
vzpomíná.

K
arabá
čekŘádečky
Ani ne rok na vsi
Vladimír Novotný

Rozečtu báječný román Sándora Máraie Svíce dohořívají, vydaný poprvé ve válečném roku 1940, u nás přeložený až v roce 2001, šedesát let po svém vzniku. Je to tzv. kniha života, byť ze žánrového pohledu kráčí spíše o prozaický arcidialog dvou sedmdesátníků, z nichž jeden mluví v daném ne-rozhovoru neustále, přičemž začleňuje do svého nepřestávajícího monologu občasně cizí promluvy pouze ve vzpomínkách, zatímco ten druhý nevstoupí do tohoto hovoru víceméně ani slůvkem, jen v závěru stručně konstatuje, že je to tak, že oba vědí, že je to tak. Jde o strhující, vskutku řeřavý příběh vztahu jedné ženy a dvou mužů – a zároveň je to rekviem za někdejší Maďarsko. Či Uhersko.

Vladimír Just si v březnových Divadelních novinách nebere žádné servítky, s ničím se neservítkuje: „Ubohá provinčnost tuzemských televizních detektivek, kriminálků či politických thrillerů (oproti třeba dánským či švédským, o anglosaských nemluvě) jako by byla věrným odrazem buranské provinčnosti současné společnosti a jejích reprezentantů. Je dobré pěstovat si v nevětraném domácím smrádku apolitické publikum, jemuž se pak věší na nos imigrační i jiné bulíky. A když už se najde i ve veřejnoprávním médiu nějaká světlá výjimka, okamžitě vystartují z nejsledovanějších mediálních kanálů strážci provinčnosti a apolitické čistoty žánru, aby výjimku srovnali zpět do latě.“

Až nyní čtu, jak doběla rozkacený publicista Rejžek ržál a rejžákem nenechal nit suchou na rozhovoru s Vladimírem Körnerem v Echu a na stárnou-

cím spisovateli v první řadě. Jenže ouha, kmet Körner má v mnohém pravdu, byť nadsazuje! Slyšme: „Literaturu teď táhnou ženy. Ale při vši účtě, výsledky jsou na úrovni jedna paní povídala. Je to roztomilé, ale nedá se to číst. Mají sice ty Austenové a tak, ale je to všechno tklivé, takový biedermeier. Nejdou do hloubky. Jsou inteligentnější, ale žádná z nich není Wolfička Goethová ani Wiluška Shakespearová. Jsou to hodné ženské, ale kdyby se věnovaly vaření, udělají líp. O ženských se ale dobře píše, zato mužské postavy jsou nuda.“ Co z těch „ženských“ čtl?

Dvě nádherné, byť až katastrofické sentence ze světa soudobé geopolitiky. Tážeme se, s kým si Rusko přeje mít společné hranice – načež odpověď zní: S nikým. Ta druhá praví toto: Rusko je připraveno vojensky zasáhnout jednak pouze na svém vlastním území, jednak pouze na svém budoucím vlastním území. Problémem ruské filosofie v širokém smyslu je vskutku problém hranic: kolonie ani dominie jako Velká Británie, Francie či Španělsko nikdy Rusko nemělo, pokaždé šlo od počátku o teritoriální zábor (nyní Krymu) a po druhé světové válce o satelitní státy s okupačním statutem. Teď provozuje válku hybridní nebo informační: všemi směry, všemi jazyky, přes všechny hranice. Ba, Russia Today.

Už poněkolikáté, leč i po dlouhé prodlevě se znovu kochám českou arciklasikou z let šedesátých: nestárnoucím Intimním osvětlením. Což je opus magnum Ivana Passera z roku 1965, v němž jsem skládal zkoušky na rusistice a historii a o českém světě reflektovaném v Passerově snímku věděl má-

loco. Přinejmenším jsem ho nikterak nerefelektoval, neboť jsem žil kinematografií a literaturou. Teď, po tolika letech, mi Intimní osvětlení přímo prorocky a prozíravě intimně osvětluje již mnou v mysli osvětlené: troufám si to pojmenovat jako rudimentární biedermeierovské češství, které už má jinou tvářnost. Věřu úžasná je Passerova schopnost neefektně prezentovat nenaaranžované výjevy.

Možná je to už passé, možná to byla jen několikaletá noční můra slovenského literárního života, leč v loňských Listech se dočítám, že nikoli samozvanou, leč odkudsi záhadně vyvolenou hlavou literatury za řeckou Moravou, totiž předsedou Asociace organizací spisovatelů Slovenska (sdružující šestero spisovatelských společenství) se stal člověk, který nemá na svém tvůrčím kontě ani jednu jedinou knihu. Přitom je i předním funkcionářem Slovenského PEN klubu. Prozaik Marián Hatala konstatuje, že tento šéfko si před listopadem 1989 legálně (!) vydělával ve švýcarských barech jako hudebník. Hatalův závěr: „Ktokoľvek bez šajnu o literatúre môže sedieť v kresla šéfa spisovateľských duší.“ Ba.

O Jiřím Trávníčkovi netřeba pochybovat, že je to renomovaný literární vědec, třebaže některé jeho názory, rozuměj zejména badatelovo vymítání kanonických tvůrců jako James Joyce nebo Daniela Hodrová z literárních piedestálů, jsou bolestně scestné až trapné, leč o to nejde. Ale o co jde: o to, že Trávníček sám sobě přisoudil profesionální zařazení „čtenářolog“. To by však měl kvapem dát vale literární bohemistice a snad i univerzitnímu a akademickému prostředí! Vždyť co smysluplného tuší o čtenářích, pomineme-li údaje převzaté z knihovnické praxe? Na mé maličkosti pranic nezáleží, nechť ale poslouží jako příklad: co čtenářolog Trávníček ví o mně jako o čtenáři? Co čtu a proč? Samá voda.

Při udělování „revolverové“ Ceny F. X. Šaldy zaznělo charakteristické revolverové

laudatio, z něhož se dá citovat pasáž, která je přímo doličným důkazem, nakolik jsou v RR moudří až velemoudří, a která se týká obálky oceněné knihy: „Volně zvlněná hadice pokračující přes hřbet, zadní část obálky až na pravou chlopeň navozuje dojem, jako by sprcha spočívala delší dobu vypnuta. Na kropítku totiž nevidíme žádné kapky, jež by naznačovaly, že zařízení bylo nedávno v provozu. Pohlédneme-li jen na přední část obálky, kde je vidět toliko kropítko a držák, bude jednou z prvních asociací pověstný záběr z Hitchcockova filmu: sprcha není více v klidné nastraženosti, nýbrž voda z ní už proudí, a za chvíli...“

Namátkou listuji v jizerskojabloneckém dvouměsíčníku Jizeran a padne mi zrak na obskurní výčet, na které významné dny dojde v letních měsících. Jsou natolik významné, že až zrak přechází! Nuže, na sv. Cyrila a Metoděje připadá Mezinárodní den objetí zdarma. Bez komentáře. Druhý srpnový den jest Dnem suchého zipu. To aby si člověk dal velký pozor při oblékání! Naopak na konci srpna přijde řada tentokrát nikoli na den, nýbrž na Evropskou noc pro netopýry! A osmého srpna? To je bonbónek mezi podobnými kalendářními výročími: bude to totiž Mezinárodní den ženského orgasmu. Také v tomto případě pohříchu komentáře netřeba. Jestlipak o tom pánská půlka člověčenstva informována jest!

Vzhledem k dlouhodobému spánkovému deficitu odkoukám čtvrtinu tříhodinové filmové poémy Ermanna Olmiho z roku 1978: jeho Stromu na dřeváky, odměněný Zlatou palmou v Cannes. Jde o cyklus výjevů ze života rolnické usedlosti v Lombardii na konci 19. století, zčásti realistických až naturalistických, zčásti osvětlených lyrizovaných, ať už v přírodních scénériích nebo ve scénách se života lidského společenství. Má ně člověk myslí na Josefa Holečka a jiné regionalisty, leč kdo by u nás ztvárnil danou látku s takovou invencí jako mnou uctívaný Olmi? Žena výstižně poznamenala, že roku

Při udělování „revolverové“ Ceny F. X. Šaldy zaznělo charakteristické revolverové laudatio, z něhož se dá citovat pasáž, která je přímo doličným důkazem, nakolik jsou v RR moudří až velemoudří, a která se týká obálky oceněné knihy: „Volně zvlněná hadice pokračující přes hřbet, zadní část obálky až na pravou chlopeň navozuje dojem, jako by sprcha spočívala delší dobu vypnuta. Na kropítku totiž nevidíme žádné kapky, jež by naznačovaly, že zařízení bylo nedávno v provozu.

Znovu se s potěšením dívám na nestárnoucí Sedmikrásky Věry Chytilové, leč poněvadž jsem si je už mezitím vydatně oživil v paměti, mohu oddělovat pozitivní a negativní dojmy. Vše hojně úchvatné v Sedmikráskách také teď vydatně prožívám, a to včetně zdánlivě nepatrných režijních nápadů nebo způsobu, jímž Chytilová v duchu naivistické divadelní estetiky dirigovala výstupy obou protagonistek. Nehodlám komentovat chatrné úlitby scénáře, které film jednoznačně hyzdí, jde o zjevnou daň době: bez nich by snímek asi nevznikl, případně nebyl promítán. Jenže i experimenty kameramana Jaroslava Kučery vyznívají samoučelně, škoda! Jsou zbytné, jakož i „realistické“ scény na vinárenské toaletě.

1978 byli ještě lidé schopni danou estetickou výpověď přijmout a ocenit. Ne již my, dnešní dřeváci.

Některé knižní i komiksové texty z pera Štěpána Kopřivy jsem už znal, zdá se však, že jeho „opus magnum“, nutno psát v uvozovkách, je kniha Zabíjení (z roku 2004). To je globální světová produkce, žádná nová tuzemská próza: nic českého v ní není ani náhodou, a co se v ní může zdát být vzešlého z domácí proveniencce, je pouhé zdání. Ďábelské arcidílo ve svém žánru – kam se na Kopřivu hrabe Chuck Palahniuk! Marně hledám vhodné či výstižné genologické pojmenování: že by cosi jako literární technomučírna? Je tu tolik sadistického i masochistického trýznění, týrání a násilí páchaného na lidech, k tomu i zabíjení non stop, až si i markýz de Sade může připadat jako Kopřivův před-učeň.

Na Smíchovském nádraží si z antikvárního prodeje pořídím za pětikorunu nebo za desetikorunu starší překlad poválečného, dnes již klasického románu Jerzyho Andrzejewského (tady počeštěného na Jiřího) s názvem Noc. Vůbec si ho nepamatuji, i když jsem ho zřejmě kdysi četl a spisovatelovo dílo obstojně znám: arcíže toliko to, co bylo přetlumočeno do češtiny. Knihu vydal Literární klub Máj v převodu tehdy začínající Heleny Teigové – leč proč o tom píše: téměř sedmdesát let po svém vydání je kniha pořád nerozřezaná. Nikdo ji ani neotevřel, tudíž ji nikdo nečetl, přitom nepochází ze žádné „závodní knihovny“, musela být v soukromém vlastnictví. Lopotně ji rozřezávám, ergo si ji i přečtu.

Znovu se s potěšením dívám na nestárnoucí Sedmikrásky Věry Chytilové, leč poněvadž jsem si je už mezitím vydatně oživil v paměti, mohu oddělovat pozitivní a negativní dojmy. Vše hojně úchvatné v Sedmikráskách také teď vydatně prožívám, a to včetně zdánlivě nepatrných režijních nápadů nebo způsobu, jímž Chytilová v duchu naivistické divadelní estetiky dirigovala výstupy obou protagonistek. Nehodlám komentovat chatrné úlitby scénáře, které film jednoznačně hyzdí, jde o zjevnou daň době: bez nich by snímek asi nevznikl, případně nebyl promítán. Jenže i experimenty kameramana Jaroslava Kučery vyznívají samoučelně, škoda! Jsou zbytné, jakož i „realistické“ scény na vinárenské toaletě.

Přepisuji a zároveň pečlivě stylově i interpretačně upravuji doslovy ke knihám Pavla Rejchrt, doslovy, které vznikaly před deseti až patnácti lety – a zdá se, že je to prazvláštní retrospektiva či nepokojný příliv dávno již pominulých reminiscencí: mezi slovy a větami jako kdyby zde náramně probleskovalo leccos z toho, jakým způsobem tehdy pisatel (ergo já) myslel, na co se tenkrát zaměřil, které pojmy ho v té době oslovovaly nejvíce a co v Rejchrtových textech úporně hledal a co v nich zpravidla také nalézal. Před desetiletím i více jsem se s těmito komentáři k dílu neskutečně mořil a lopotil, dnes se mi ale do mysli vkrádá pocit, že je napsal někdo jiný. Inu arcíže: já je někdo jiný. Ba i doslovy píšící.

V souvislosti s analýzou Vzpoury davů Ortegy y Gasseta charakterizoval Ivan Štampach jejího prvního překladatele, totiž Václava Černého, jako „aristokratického socialistu“. Podivný nebo podivuhodný výrok! Možná má na mysli některé sporné výroky a formulace páně profesora zejména z prvních poválečných let, kdy zčásti lavíroval (ač vězení se nakonec stejně nevyhnul), zčásti „zachraňoval“ Kritický měsíčník, leč mluvit v jeho případě o aristokratismu je sice nemálo uctívá, leč příliš velká nadsázka. Byť Václav Černý byl vskutku noblesa sama, aspoň v očích nás studentů ze šedesátých let. A ten jeho socialismus? Možná utopický, možná takřečený salónní, možná i křesťanský. Nikoli politický.

Zase sen, který se mi zachoval v ranní mysli! Obskurní, bizarní. Dostavím se do příbytku Michala Šandy, v němž je přítomno ještě několik lidí, a vyjevím přání si zakoupit nebo odnést jeho vanu. Vyhoví mi s podmínkou, že se v ní ještě musím osprchovat. Mám sice naspěch, snad to ale všechno zvládnou, vzápětí ale na chodbě u koupelny potkávám Jiřinu Zumrovou a pozdravím se s ní: prý ji velice mrzí, že už nepíše nebo že jen málokdy píše do Lidových novin. Když se po chvatné koupeli oblékám, nemohu najít jednu botu i s ponožkou, proto si místo toho na nohu honem navléknu takový hadrový chomáček. Pak spolu s Michalem uchopíme vanu a vlečeme ji z bytu ven. Na ulici však nevíme, co s ní.

Samá kultura, samá literatura, občas i samá věda, byť literární, přičemž jediné literární historie. Nejen tím živ je člověk a v důchodu zvlášť! Jsem vyslán s oběma nevlastními vnučkami na ranní nákup a když se vracíme (těch dětských mikrozážitků a kratičkých radostí!) a vstupujeme do naší uličky, odehraje se malý zázrak, arcíže všednodenní a nikoli estetický: z pomyslné odbočky do uličky vbíhá nebo spíše vhopkává černý králíček a provázen ohromenýma očima obou holčiček si to namíří tam a zase zpátky. Nejspíše zbloudil, neví, kam vlastně patří a kterému pekáči by se v těchto dnech vyhnul. Je to dobré znamení nebo znamení zlověstné? Pod bezbrannou tvářností se může skrývat i něco enigmatického.

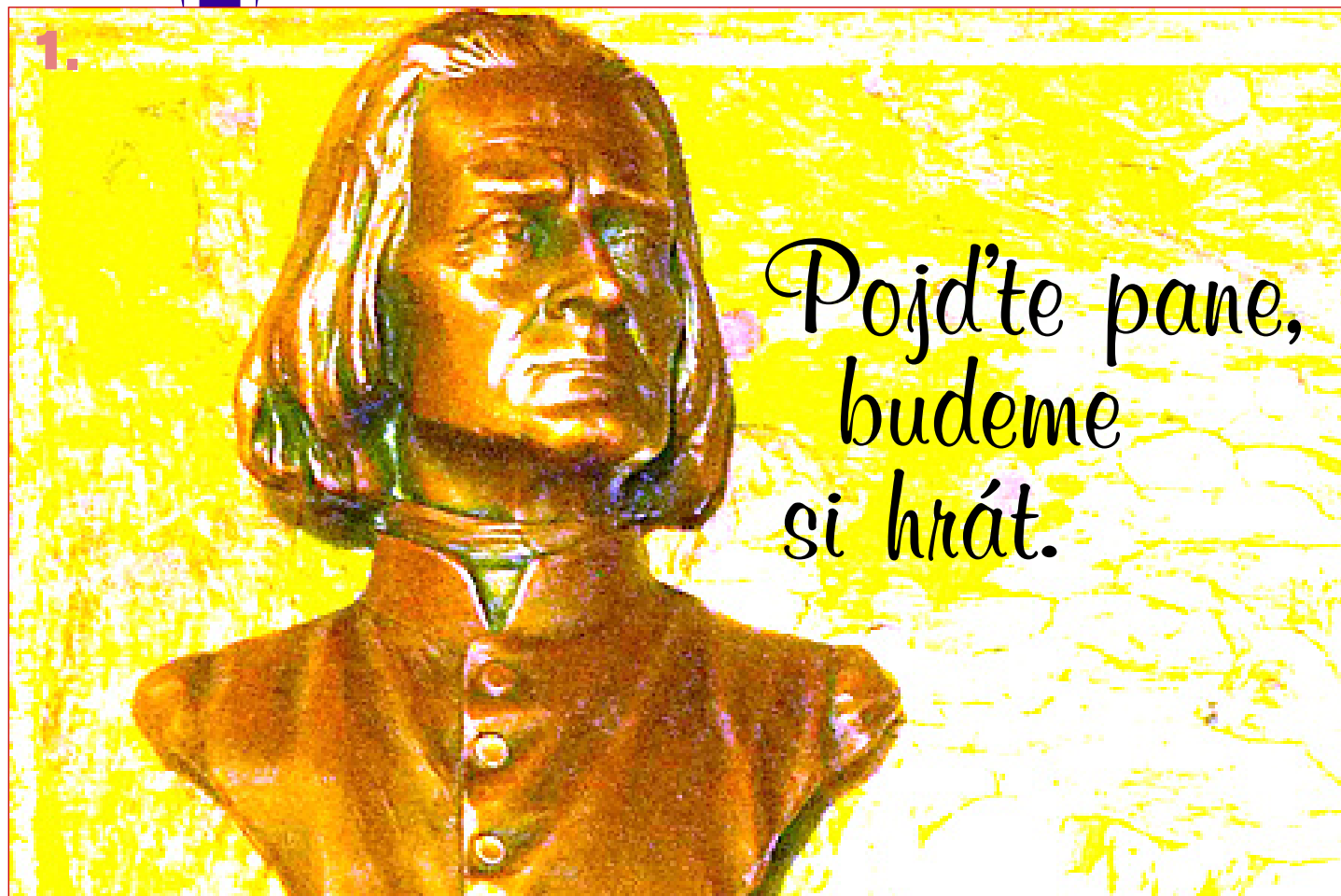
Sedmdesátiny se blíží a s tímto zákeřným věkem přicházejí i neslitovné políčky osudu. Zatím snad jen políčky. Téměř ze dne na den se mi totiž prudce zhoršil zrak: pravé oko mám ve velkém nepořádku a neodvážuji se v tomto směru vynášet žádné skličující ani naopak povzbuzující soudy. Pravda, určité symptomy dávaly o sobě vědět už skoro týden, leč kritický bod zvratu bývá v podobných případech vždy nenadálý a pokaždé více než deprimující. Přece jen nezbyvá než se tak či onak povzbuzovat: pro filologa je to kruté (arcíže i pro každého jiného člověka): víc čteme, víc píšeme, víc pozorujeme dění v mysli. Opakuji, že nezbyvá než se povzbuzovat. Co takové jiného. Prozatím spatřuji spásu v levém oku.

Samá kultura, samá literatura,
občas i samá věda, byť literární,
přičemž jediné literární historie.
Nejen tím živ je člověk
a v důchodu zvlášť! Jsem vyslán
s oběma nevlastními vnučkami na
ranní nákup a když se vracíme
(těch dětských mikrozážitků
a kratičkých radostí!)
a vstupujeme do naší uličky,
odehraje se malý zázrak, arcíže
všednodenní a nikoli estetický:
z pomyslné odbočky do uličky
vbíhá nebo spíše vhopkává černý
králíček a provázen ohromenýma
očima obou holčiček si to namíří
tam a zase zpátky. Nejspíše
zbloudil, neví, kam vlastně patří
a kterému pekáči by se v těchto
dnech vyhnul. Je to dobré
znamení nebo znamení
zlověstné? Pod bezbrannou
tvářností se může skrývat i něco
enigmatického.

Liszt a Wagner...

řec
h
v Piešťanech

Pojďte pane,
budeme
si hrát.

2.

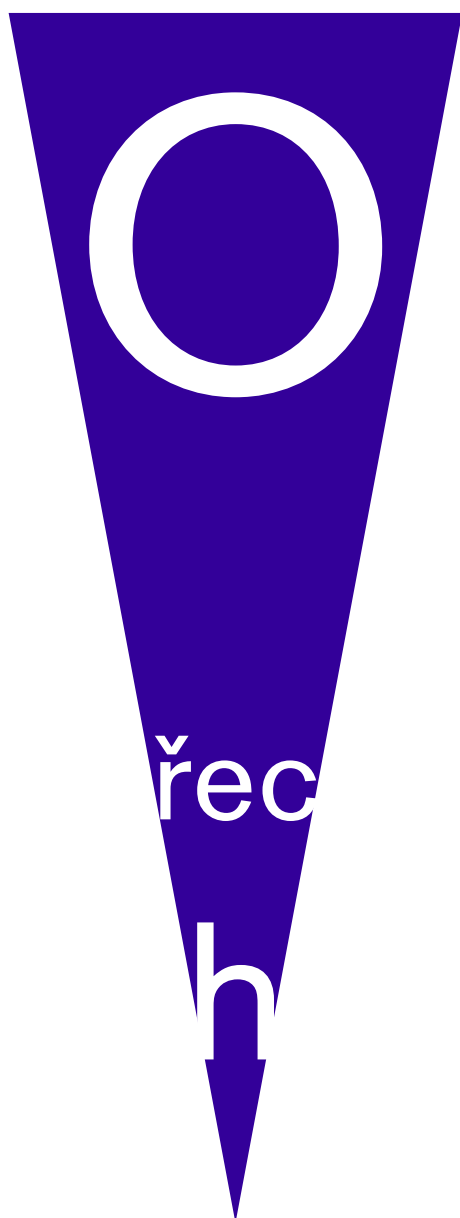

A na co?

3.

*Na Smetanu
a na Dvořáka.*

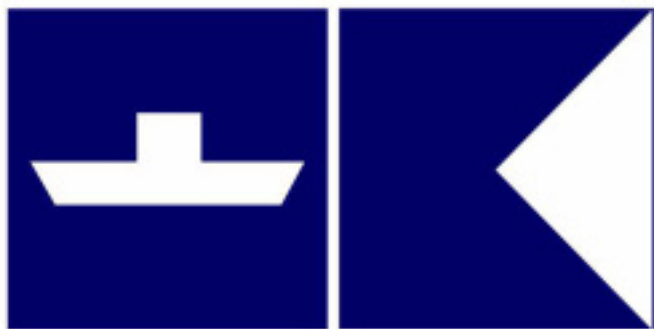
Ideogramy Eva Nováková

MADE from table

Europe
sweet
Europe

LÍTØST

Nové značení
lodní dopravy **SLAPY**

* Potápění z volně plující převozní lodě

MALE
SOAP
hygiene can be funny

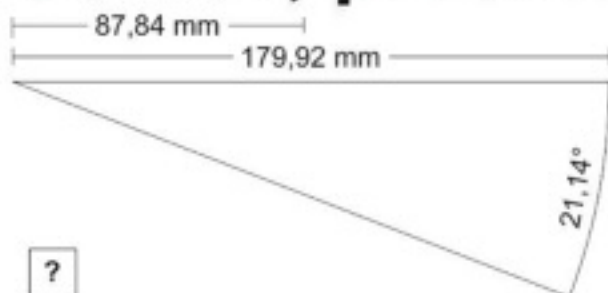
Mám to na
koho svést.

§ 304 (3) Zákon č. 262/2006 Sb.

The **MISERY**
MADE IN CZECH

TVParalýza

Úsměv, prosím

VAJÍČKO
braní
2016

Záhada

O

řec

h

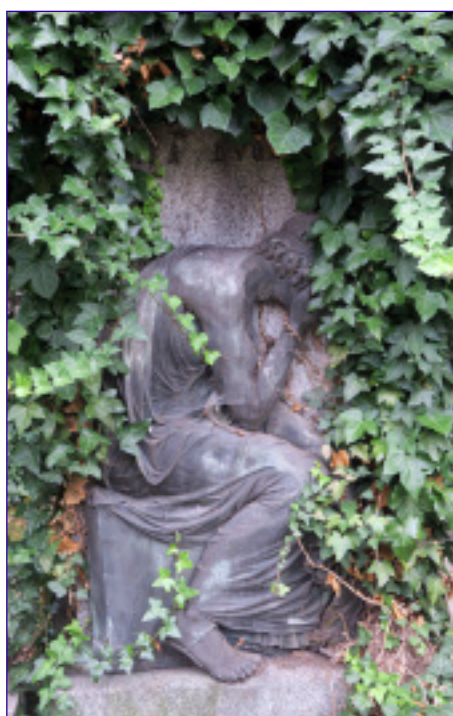
Na hřbitově v Praze – Libni zjevuje se záhadná postava. Usedá na náhrobky a truchlí. Podle okolností děje se tak někdy zcela zjevně a nepokrytě, jindy se skryje za listoví popínavých rostlin. Jestliže máte o její totožnosti jakékoliv bližší informace, sdělte je neprodleně na adresu naší redakce.

(mš)

Foto Michal Šanda

libeňského hřbitova

R

oště
ne

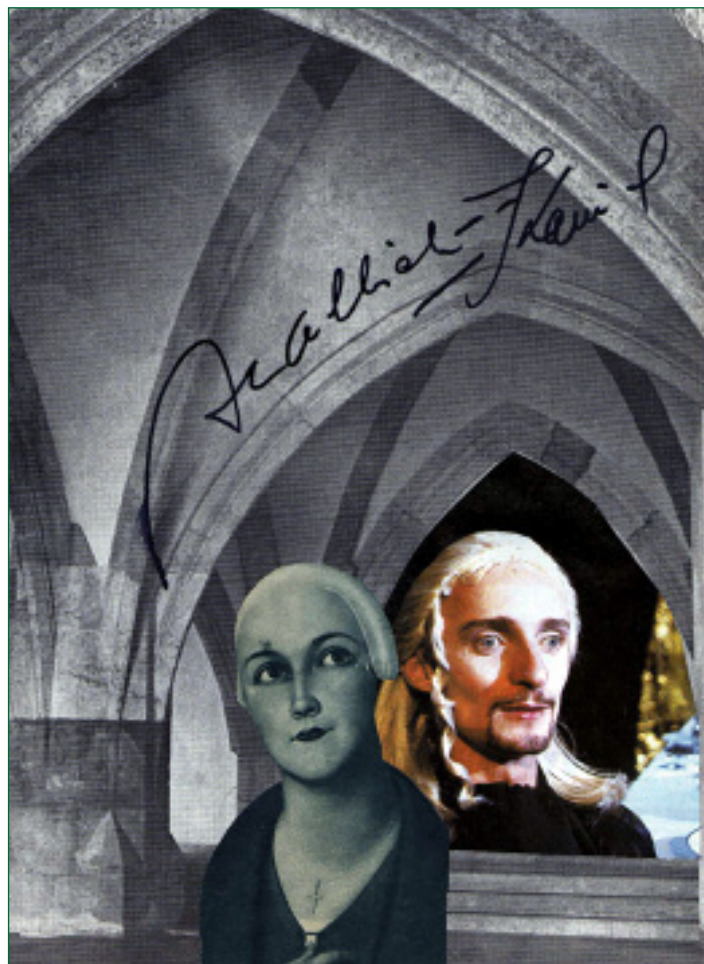
C

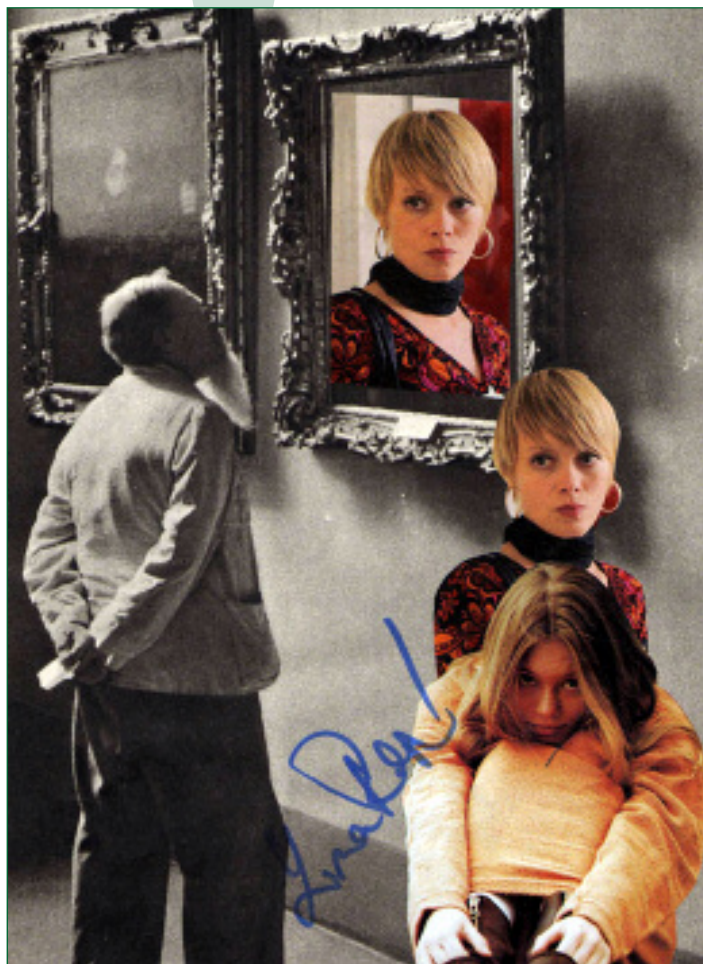
Herotikonfoto

Mé koláže umělců jimi
osobně podepsané

Pavel Herot

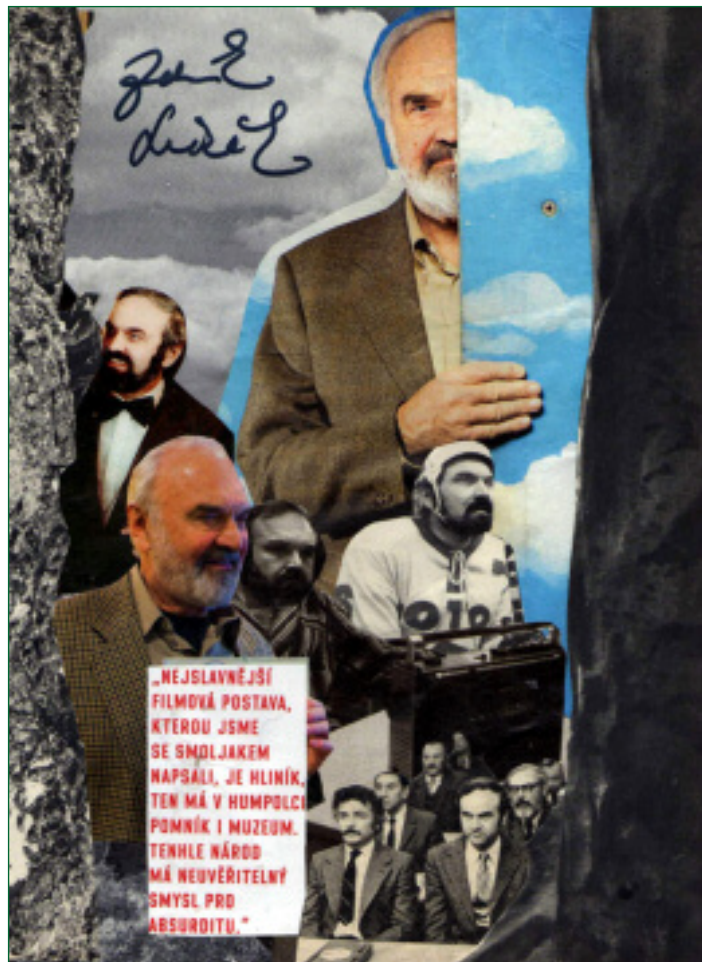

R

oště
ne

R

oště
ne

Z Vietnamu (VI)

Jakub Šofar

Severu Vietnamu už bylo dost, je potřeba něco zkusit zprostředka.

Tady je víc možností, třeba Hue ve středním Vietnamu, které bylo skoro 150 let sídelním městem poslední vietnamské dynastie a je to povinná vietnamská zastávka. Ale protože už toho autobusového popojíždění bylo do sytosti, jede se do Hoi Anu, města patřícího do světového dědictví dle UNESCO, což je takový vietnamský Český Krumlov, s populací kolem 80 000 hlav. Nejede se, letí se. Vnitrostátní linkou z Hanoje do Da-

nangu, čtvrtého největšího města v zemi, které znají všichni militaryboys jako velkou pevnost USA za války, když Amíci zkoušeli „přemluvit“ strýčka Ho, že mekáč je lepší než chozrasčot. (Když jsme u toho, strýček Ho se přemluvit nenechal, nicméně dneska je mekáč ve Vietnamu faktem, ale chozrasčoty vzaly voda Mekongu...).

Z Danangu jsem viděl všechno jen z taxíku, který není do cca 30 km vzdáleného Hoi Anu nikterak drahý, nebo se dá také, když je víc lidí, použít mikrobuse, svážící turisty do a z hoianských ho-

Foto Michal Šanda

telů (z nádraží nebo letiště v Danangu). Danang se v poslední době neobyčejně „polepšil“ co se týče výstavby, taky to místní komunistický boss odnesl životem. Náhle umřel. Předtím byl na poradě v Hanoji. Jo, já vim, řekl by na to Andy Pipkin. Ostatně silnice podél moře mezi oběma městy je jedno velké staveniště, spousta obrovských hotelů už je hotovo (ale zcela prázdných, jak jsem už viděl na severu. Asi do foroty.)

Hoi An byl významným přístavem, díky kterému sem proudily výrobky a obchodníci z Evropy, mísily se zde stavební slohy, jež zůstaly v centru města zachovány. Dneska je to vyhlášené turistické centrum, večer ozářené spoustou lampionů, s množstvím restaurací, kaváren a obchodů. Až moc lidí, na můj vkus. Ale spektakl musí být, i kdyby na rýži nebylo.

Pláže nejsou přímo u města, ale na těch pár kilometrů je nejlepší vzít si motorku, můžete se přitom podívat do Mramorových hor, což je asi pět vápencových kopců u Danangu, na jednom z nich je množství buddhistických svatyní, parků a parčíků, schodů, je zde i chrám v jeskyni ve skále a nahoře pěkný výhled na celou oblast. A „dole“, kolem silnice, prodejny a „výrobný“ mramorových soch, kde si můžete vybrat, co byste potřebovali na svůj pozemek (ale o tom už jsem psal asi dva díly dozadu).

Teď fotky: hotel pěkný, s bazénem a asi s nejlepšími snídaněmi za celý pobyt ve Vietnamu. Buddhů dost. Kokosů taky dost. Na Mramorové hory můžete vyjet výtahem, ale poutníci, jako já, by měli vstupovat bránou. Buddha žehnající lesní zvěři a k tomu levotočivá svastika, warum nicht? A panoramata. A chrám v jeskyni uvnitř hory. Pláž a plavidla rybářů. To jsem to vzal fofrem, což?

Příští číslo vychází 1. 10. 2016

v tento den
v roce

- 1756 – Prusko porazilo Rakousko v bitvě u Lovosic
- 1858 – zemřel Alois Negrelli, italsko-rakouský stavitel mostů
- 1910 – narodila se Bonnie Parkerová, proslavivší se ve zločineckém duu Bonnie a Clyde
- 1930 – narodil se francouzský herec Philippe Noiret
- 1946 – bylo ukončeno zasedání Norimberského procesu
- 1960 – Kypr získal nezávislost odtržením se od Velké Británie
- 1964 – V Japonsku byl zahájen provoz vysokorychlostních vlaků šinkansen
- 1996 – byla spuštěna první mezinárodní televizní stanice o zvířatech Animal Planet
- 2007 – zemřel americký diskář Al Oerter

svátek má Igor

a v církevním kalendáři sv. Terezie od Dítěte Ježíše

Na shledanou příště!
Ne za pomeňte!